ਬਿਨਾ ਦਸਖਤ ਮਾਲ ਚੋਰੀ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ॥

ਰੂਪ ਦੀਪ

ਪਿੰਗਲ ਸਟੀਕ

ਕ੍ਰਿਤ ਕਵਿ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕਵਿ ਵਰ

ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਰਾਵਲਾ ਦੀ

ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ

ਕਵੀਸ਼ਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ
ਗੱਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ
ਘੰਟਾ ਘਰ ਦੇ ਪਾਸ
ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਦੇਹਾਣਾ ਨੇ ਛਪਾਯਾ

ਪਹਿਲੀਵਾਰ ੧੦੦੦ ਕੀਮਤ ਪੰਜ ਆਨੇ ।-)

ਸ਼ੁੱਧੀ ਪੱਤ੍

ਸਫਾ	ਸਤਰ	ਅਸ਼ੁੱਧ	ਸ਼ੁੱਧ
੨੩	੬	ਜਾਣੀਐ	ਜਾਣਿਐ
੨੩	੮	ਵਾਖਾਣੀਐ	ਵਾਖਾਣਿਐ
੨੫	੧	ਵਖਾਣੀਐ	ਵਖਾਣਿਐ
੨੫	੫	ਜਾਣੀਐ	ਜਾਣਿਐ

ਸ੍ਰਦਾਰ ਬੁਧਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰਦੇ
ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰੇਸ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ
ਛਪਿਆ

ਜੁਲਾਈ ੧੯੧੪

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਥ ਰੂਪਦੀਪ ਪਿੰਗਲਭਾਖਾ ਕਾ ਟੀਕਾ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਯਤੇ

ਕ੍ਰਿਤਕਵਿ ਭਾਈ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਚਨੀਓਟ ਨਿਵਾਸੀ ਹਾਲ ਸਿਆਲਕੋਟ

ਕਵਿਮੰਗਲ ਦੋਹਰਾ

ਇਕ ਅਕਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਸੋ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ। ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਉਚਾਰ ॥ ੧ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਜੋ ਦਾਇਕ ਫਲ ਚਾਰ। ਦਸਗੁਰ ਚਰਨਨ ਬੰਦਨਾਂ ਵਿਘਨ ਵਿਡਾਰਨ ਹਾਰ ॥ ੨ ॥ ਗਣਪਤ ਅਠ ਗਣ ਪਤਨ ਪਗ ਬੰਦੋਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ॥

ਸ਼ਕਤੀ ਕਰੋ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀਜੈ ਬੁੱਧ
ਉਦਾਰ ॥ ੩ ॥

ਟੀਕਾ ਕਾਰਨ ਦੋਹਰਾ

ਏਕ ਕਵੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਹਰਿ ਲੁਦਿਹਾ-
ਣੇ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਕੁਤਬ ਫਰੋਸ਼ੀ ਕਰਤ
ਹੈ ਕਛੀ ਦੁਕਾਨ ਸੁ ਤਾਂਹਿ ॥ ੪ ॥ ਚੌਃ ॥
ਸੋ ਬਣਿਆਂ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹਮਾਰਾ। ਲਾ-
ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਮ ਪਿਆਰਾ। ਕਿੱਸੇ
ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਛਪਾਏ। ਮਸ਼ਹੂਰਹੈ ਦੇਸ
ਸਬਾਏ ॥ ੫ ॥ ਚਤਰ ਕਵੀਸ਼ਰ ਜਾਨਤ
ਸਾਰੇ। ਛੰਦ ਗ੍ਰੰਥ ਬਹੁ ਪੜ੍ਹੇ ਨਿਹਾਰੇ।
ਤਿਸਕੋ ਹਮਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਾਏ। ਫਿਰ ਹਮ
ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਚਲਆਏ ॥ ੬ ॥ ਤਾਂਕੀ
ਪਾਤੀ ਆਤੀ ਜਾਤੀ। ਪਾਤੀ ਅਰਧ

ਮਿਲਾਪ ਕਰਾਤੀ। ਪਾਤੀ ਦਿਲ ਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਤੀ। ਪੜ੍ਹਸੁਣ ਸੀਤ ਕਰਾਤੀ ਛਾਤੀ ॥ ੭ ॥ਤਿਸਨੇ ਲਿਖੀ ਏਕ ਅਰਦਾਸ। ਮੇਰੀ ਪੂਰਨ ਕੀਜੈ ਆਸ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਤੁਸੀਂ ਉਸਤਾਦ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਖਾਂਗਾ ਯਾਦ ॥ ੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰੂਪ ਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਜੁ ਹੈ ਸਮਝ ਸਕਤ ਨਹ ਬਾਲ। ਤਾਂਕਾਟੀਕਾ ਕੀਜੀਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਖਾਲ॥ ੯ ॥ ਚੌਂ: ॥ ਟੀਕਾ ਐਸਾ ਕਰੋ ਸੁਖਾਲਾ। ਸਮਝੇ ਲਘੁ ਮੋਟੀ ਬੁਧਵਾਲਾ। ਮੈਂਤਿਸਕੋ ਦੇਸਾਂ ਛਪਵਾਇ। ਲੈਸਨ ਲੋਕੀ ਲਾਭ ਉਠਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਤੁਮਰਾਹੋਸੀ ਪਰਉਪਕਾਰ। ਸੋਭਾ ਕਰਸਨ ਪੜ੍ਹਨੇਹਾਰ। ਜੋ ਲੌ ਗ੍ਰੰਥ ਜਗਤ

ਅਭਿਰਾਮ। ਤੌਲੌ ਰਹੈ ਆਪਕਾ ਨਾਮ ॥ ੧੧ ॥ ਉਨਕੀ ਇੱਛਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਹਮਨੇ ਮਨਮੇ ਕੀਆ ਵਿਚਾਰ। ਟੀਕਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਦਰਕਾਰ। ਮਾਨ ਬਚਨ ਲੀਨਾ ਉਰਧਾਰ ॥ ੧੨ ॥ ਮਮ ਨਹਿ ਕਵਿਕੋਵਿਦ ਬਰਨੀਕਾ। ਆਗੇ ਅਬਲੌ ਕੀਆ ਨ ਟੀਕਾ। ਜੈਸਾ ਬਨੇ ਬਨਾਇ ਦਿਖਾਊਂ। ਰੂਪ ਦੀਪ ਕੇ ਅਰਥ ਸੁਨਾਊਂ ॥ ੧੩ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਛੰਦ ਚੂਕ ਵਰ ਟਰਬ ਪਿਖ ਕਰਿਯੋ ਕਵਿ ਮਤ ਹਾਸ। ਹਮ ਕਵਿ ਕਿਨਗਿਨਤੀ ਵਿਖੇ ਮੈਂ ਕਵਿ ਜਨ ਕੋ ਦਾਸ ॥ ੧੪ ॥

ਇਤੀ ਟੀਕਾ ਕਾਰਨ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਕ ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥

ਅਥਰੂਪਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਭਾਖਾ ਲਿਖਜਤੇ

ਅਥ ਕਹੀਏ ਇਸ ਥੀਂ ਉਪ੍ਰੰਤ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਰੂਪਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਧਰ ਕਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸੇ ਉਲਥਾ ਕਰਕੇ ਭਾਖਾ ਛੰਦੋਂ ਮੇਂ ਲਿਖਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੰਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਔ ਗਰੜ ਕਾ ਸੰਬਾਦਹੈ ॥

ਦੋਃ ॥ ਸਾਰਦ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਬਰੀ
ਸੁਬੁਧ ਦੇਹੁ ਦਰ ਹਾਲ ॥

ਦੋਹਰਾ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਦੇਵੀ ਪੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਵਿ ॥

ਹੇ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਬਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਸੁੰਦਰ ਬੁੱਧੀ ਦੇਹ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ॥

ਪਿੰਗਲ ਕੀ ਛਾਯਾ ਲੀਏ
ਬਰਨੋ ਬਾਵਨ ਚਾਲ ॥ ੧ ॥
ਮੈਂ ਛੰਦ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਆਸਰਾ ਲੈਕੇ ਕਹਿ
ਤਾ ਹੋਂ ਬਵੰਜਾ ਛੰਦ ਕੀ ਰੀਤੀ ॥ ੧ ॥

ਗੁਰ ਗਣੇਸ਼ ਕੇ ਚਰਣ ਗਹਿ
ਹਿਯੇ ਧਾਰਕੈ ਵਿਸ਼ਨ ॥
ਗੁਰੂ ਗਣੇਸ਼ ਕੇ ਚਰਣ ਗ੍ਰਹਿਨ ਕਰਕੇ
ਰਿਦੇ ਮੈ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ

ਕੁਵਰ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸਕੋ
ਜੁਗਤ ਕਰੈ ਜੈ ਕਿਸ਼ਨ ॥ ੨ ॥
ਮੈ ਜੋ ਬੇਟਾ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸਕਾ ਹੂੰ ਜੈਕਿਸ਼
ਨ ਸੋ ਜੁਗਤੀ ਕਰ ਬਨਾਤਾ ਹਾਂ ॥ ੨ ॥

ਰੂਪ ਦੀਪ ਪਰਗਟ ਕਰੋਂ
ਭਾਖਾ ਬੁਧ ਸਮਾਨ ॥
ਮੈ ਰੂਪ ਦੀਪ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤਾ ਹੋਂ
ਭਾਖਾ ਕਰਕੇ ਬੁਧ ਅਨੁਸਾਰ ॥

ਬਾਲਕ ਕੋ ਸੁਖ ਹੇਤ ਹੈ
ਉਪਜੇ ਅਛਰ ਗ੍ਯਾਨ ॥ ੩ ॥

ਬਾਲਕ ਕੋ ਭੀ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਛੋਟੋਂ ਕੇ ਅੱਖਰੋਂ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਹੀਏ ਬੋਧ ਹੋਗਾ ॥ ੩ ॥

ਦੋ: ॥ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕੀ ਬਾਨੀ ਕਠਨ
ਭਾਖਾ ਸੁਗਮ ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ॥

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਣੀਪੜ੍ਹਨੀ ਸਮਝਣੀ ਔਖੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਖਾ ਸੌਖੀਹੈ ਸਭ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੋਂ
ਕੰਠ ਕਰੈ ਸਭ ਸਿੱਖ੍ਯ ॥ ੪ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਰਾਮ ਮੇਰੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਸਭ ਸ਼ਿਸ਼ ਕੰਠ ਧਾਰਨ ਕਰੇਂਗੇ ॥ ੪ ॥

ਦੋ: ॥ ਪਿੰਗਲ ਸਾਗਰ ਸਮ ਕਹਾ
ਛੰਦਾ ਭੇਦ ਅਪਾਰ ॥

ਪਿੰਗਲ ਜੋ ਛੰਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨ

ਹੈ। ਜਿਨਮੇਂ ਛੰਦੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਬਹੁਤ ਹੈਂ ॥

ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਗਣ ਅਗਣ ਕੋ
ਬਰਣੋਂ ਬੁਧਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੫ ॥

ਤਿਨਮੇਂ ਸੇ ਮੈਂ ਕੁਛਕ ਲਘੁ ਵਾ ਦੀਰਘ ਸੋ ਲਘੁ ਇਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀਰਘ ਕੀ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗਣ ਸ਼ੁਭ ਅਗਣ ਅਸ਼ੁਭ ਇਨਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਕਹਿਤਾ ਹੋਂ ਬੁਧੀ ਸੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ॥ ੫ ॥

ਲਘੁ ਬਰਨਨੰ

ਦੋ:॥ ਕੇਵਲ ੧ ਪਿਛਰੀ ੨ ਬਰਨਲਘੁ
ਅਵਰ ਅੰਕੁਰਾ ੩ ਦੇਖ ॥

ਮੁਕਤਾ ੧ ਸਿਆਹੀ ੨ ਵਾਲਾ ਏਕ ਔਕੁੜੇ ੩ ਵਾਲਾ ਏ ਤਿੰਨੇ ਲਘੁ ਜਾਣੋ ॥

ਕਹੂੰ ਛੰਦ ਕੇ ਬਸ ਗੁਰੂ
ਚੌਥਾ ੪ ਲਹੁ ਬਸ਼ੇਖ ॥ ੬ ॥

ਕਿਧਰੇ ਛੰਦਕੇ ਵਸ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਭੀ ਲਘੁ ਸਮਝਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਏਹ ਚੌਥਾ ਲਘੁ ਵਿਰਲਾ

ਹੈ ਏਸ ਸਣੇ ਚਾਰ ਲਘੁ ਹਨ ॥ ੬ ॥

ਅਥ ਦੀਰਘ ਬਰਨਨੰ

ਦੋ: ॥ ਆ ਈ ਊ ਏ ਐ ਓ ਔ
ਅੰ ਆਂ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨ ॥

ਆ ੧ ਈ ੨ ਊ ੩ ਏ ੪ ਐ ੫ ਓ ੬ ਔ ੭ ਅੰ ੮ ਆਂ ੯ ਏਹ ਨੌਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਾਲੇ ਦੀਰਘ ਧਾਨੇ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਾਲੇ ਜਾਣੋ ॥

ਮਸਤੇ ਔਰ ਦੁਪਾਸ ਗੁਰ
ਧਤੁਕਾ ਪੂਰਬ ਜਾਨ ॥ ੭ ॥

ਔਰ ਜਿਸ ਊਪਰ ਅਰਧ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਸਕੇ ਪਾਸੇ ਪਰੇ ਦੋ ਬਿੰਦੂ ਹੋਵੈਂ (:) ਜੋੜ੍ਹਾ ਦੂਤ ਅੱਖਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੋਵੇ। ਜੈਸੇ ਚੱਞੂ ਏਹ ਤਿੰਨ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜਾਣੋ। ਬਾਰਾਂ ੧੨ ਗੁਰੂ ਬਣਦੇ ਹਨ ॥

ਅਥ ਗਣ ਬਰਨਨੰ

ਮਗਣ ਭਗਣ ਕਹਿਯੇ ਜਗਣ
ਸਗਣ ਨਗਣ ਯਗਣੇਹੁ ॥

ਮਗਣ ੧ ਭਗਣ ੨ ਜਗਣ ੩ ਸਗਣ ੪
ਨਗਣ ੫ ਯਗਣ ੬ ॥

ਰਗਣ ਤਗਣ ਪਿੰਗਲ ਭਣੇ
ਗਣ ਆਠੋ ਲਖ ਲੇਹੁ ॥ ੮ ॥

ਰਗਣ ੭ ਤਗਣ ੮ ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ
ਇਹ ਅਠ ਗਣੋਂ ਕੇ ਨਾਮਹੈਂ ਦੇਖ ਲਓ ॥੮॥

ਅਥ ਗਣ ਰੂਪ ਬਰਨਨੰ

ਦੋ: ॥ ਸਰਬ ਆਦਮਧ ਅੰਤ ਗੁਰ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਲਘੁ ਜਾਨ ॥

ਇਸ ਦੋਹਾ ਕੇ ਆਦ ਪਾਦ ਮੈਂ ਆਠ ਹੀ
ਗਣੋਂ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਕੀ ਰੀਤੀ ਕਹੀ ਹੈ । ਸੋ
ਇਹ ਬਰਣਕ ਗਣ ਤੀਨ ਤੀਨ ਵਰਣਕਾ
ਏਕ ਏਕ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਪਹਿਲੇ ਰੇਖਾ ਰੂਪ

ਗੁਰੂ ਲਘੂਓਂ ਸੇ ਬਨਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ । ਲਘੂ ਐਸੇ (।) ਇਸ ਸੀਧੀ ਰੇਖਾ ਕੋ ਲਘੂ ਸਮਝਨਾ । ਦੀਰਘ ਐਸੇ (ऽ) ਇਸ ਟੇਢੀ ਰੇਖਾ ਕੋ ਗੁਰੂ ਜਾਨਨਾ ਕਹਾ ਹੈ ਸਰਬ ਆਦ ਮੱਧ ਅੰਤ ਗੁਰ ਤੇ ਆਦ ਮਗਣ ਗਣ ਕੇ ਸਰਬ ਤੀਨੋ ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਐਸੇ ऽऽऽ ਦੂਜੇ ਭਗਣ ਕੇ ਆਦ ਗੁਰੂ ਧਰੇ ਐਸੇ ऽ।। ਤੀਜੇ ਜਗਣ ਕੇ ਮਧ ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਐਸੇ ।ऽ। ਚੌਥੇ ਸਗਣ ਕੇ ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਰਖੇ ਐਸੇ ।।ऽ ਤੋ ਚਾਰ ਬਣੇ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਤੈਸੇ ਹੀ ਲਘੂ ਜਾਨ। ਜੈਸੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗਣੋਂ ਮੇ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਆਗੇ ਚਾਰ ਗਣੋਂ ਮੇ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਲਘੂ ਬਨਾਵੇ ॥

ਨਗਣ ਦਾ ਰੂਪ ਐਸੇ।।।
ਯਗਣ ਦਾ ਰੂਪ ਐਸੇ।ऽऽ
ਰਗਣ ਦਾ ਰੂਪ ਐਸੇ ऽ।ऽ
ਤਗਣ ਦਾ ਰੂਪ ਐਸੇ ऽऽ।

ਪਿੰਗਲ ਕਹਯੋ ਬਿਚਾਰਕੈ
ਕ੍ਰਮ ਹੀ ਕ੍ਰਮ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੯ ॥

ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਵਿਚਾਰਕੇ ਇਸ ਜੁਗਤ ਸੇ ਆਠੋਂ ਗਣ ਬਨਾਕੇ ਦੇਖਲੋ ॥ ੯ ॥

ਨੋਟ-ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਅਗੇ ਗਣੋਂ ਕਾ ਫਲਾ ਫਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਗਣੋਂ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਜਿਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਫਲ ਮਿਲ ਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਗਣ ਆਪ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਫਲ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤੀਸੇਂ ਇਨ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਹੀ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪਹਿਲੇ ਹਮ ਗਣੋਂ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ॥

ਅਥ ਗਣ ਦੇਵ ਦੋਹਰਾ

ਅਵਨਿ ੧ ਚੰਦ ੨ ਰਵਿ ੩ ਪਵਨ ੪
ਅਹਿ ੫ ਜਲ ੬ ਅਗਨੀ ੭ ਨਭ ੮
ਜਾਨ ॥

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ੧ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ੨ ਸੂਰਜ ੩ ਪਵਨ੪

ਸ਼ੇਸ਼ ੫ ਜਲ ੬ ਅਗਨ ੭ ਅਕਾਸ਼ ੮ ॥

ਹੀਰਾ ਹਰ ਅਠ ਗਣੋਂ ਕੇ
ਦੇਵ ਲਖੋ ਬੁਧਵਾਨ ॥ ੧੦ ॥

ਏਹ ਕ੍ਰਮ ਸੋਂ ਆਠੋ ਗਣੋਂ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਜਾਣੋਂ ॥ ੧੦ ॥

ਨੋਟ-ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਨੇ ਅਗੇ ਗਣ ਦੇ ਫਲਾ ਫਲ ਮੈ ਭੀ ਚੌਥੇ ਸਗਣ ਗਣ ਔਰ ਅਠਵੇਂ ਤਗਣ ਗਣ ਦੋਨੋ ਕਾ ਫਲ ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਹਮ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਕੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ॥

ਅਬ ਗਣ ਫਲਾ ਫਲ ਬਰਨਨੰ

ਦੋਃ ॥ ਲਛਮੀ ਕੀਰਤ ਰੋਗ ਭ੍ਰਮ
ਆਯੁ ਬੁਧਿ ਚਿਤਧਾਰ ॥

ਲਛਮੀ ੧ ਜਸ ੨ ਰੋਗ ੩ ਭ੍ਰਮਨ ੪ ਆਯੂ ੫ ਬੁਧੀ ।੬

ਦੇਹ ਨਾਸ਼ ਧਨ ਹਾਨਿ ਕਰ
ਫਲਜਿਉਂ ਅਫਲ ਵਿਚਾਰ॥੧੧ ॥

ਤਨਨਾਸ਼ ੭ ਧਨਖਯ ੮ ਇਹ ਆਠੋ

ਗਣ ਹੋਗਾ ਮਾੜਾ ਫਲ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ॥ ੧੧ ॥

ਨੋਟ—ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਦੋ ਗਣੋ ਕਾ ਆਪਸ ਮੇ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਦਾਸਭਾਵ ਸਮਭਾਵ ਸ਼ਤ੍ਰਭਾਵ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਭੀ ਹਮ ਆਪਣੀ ਤੌਰਫੋਂ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ॥

ਦ੍ਵੈ ਗਣ ਵਿਚਾਰ

ਦੋਃ ॥ ਮਗਣ ਨਗਣ ਗਣ ਮਿਤ੍ਰ ਦੋ
ਭਗਣ ਯਗਣ ਦ੍ਵੈ ਦਾਸ ॥

ਮਗਨ ਨਗਨ ੨ ਮਿਤ੍ਰ ।
ਭਗਨ ਯਗਨ ੨ ਦਾਸ ।

ਜਗਨ ਤਗਨ ਸਮ ਜਾਨਿਯੇ
ਸਗਨ ਰਗਨ ਰਿਪ ਖਾਸ॥ ੧੨ ॥

ਜਗਨ ਤਗਨ ੨ ਸਮ ।
ਸਗਨ ਰਗਨ ੨ ਸ਼ਤ੍ਰ ॥ ੧੨ ॥

ਅਥ ਦਗਧ ਅਛਰ ਬਰਨਨੰ

ਦੋਃ ॥ ਦਗਧ ਅਛਰ ਏ ਆਠ ਹੈਂ

ਹਝ ਧਰ ਖਭ ਘਨ ਸੋਇ॥

ਸ੍ਰਾਪ ਕਰਕੇ ਜਲੇ ਹੁਏ ਇਹ ਆਠ ਅੱਖਰ ਹੈਂ॥ ਹ ੧ ਝ ੨ ਧ ੩ ਰ ੪ ਖ ੫ ਭ ੬ ਘ ੭ ਨ ੮॥

ਰੂਪ ਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਭਣੈ

ਆਦ ਨਾ ਦੀਜੈ ਕੋਇ॥ ੧੩॥

ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ। ਇਨਕੋ ਕਵਿਤਾ ਮੰਗਲਕੇ ਆਦਮੇ ਕੋਈ ਕਵੀ ਨਾ ਧਰੇ॥੧੩॥

ਅਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋਂਕੇ ਸੌਖਾ ਬੋਧ ਕਰਾਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਆਠ ਗਣੋਂਕਾ ਸਭ ਮਤਲਬ ਚੱਕ੍ਰ ਨਕਸ਼ੇ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਲਗਾ ਹੈ ਵਹਾਂ ਸੇ ਦੇਖੋ॥

ਦੋਃ॥ ਗਣ ਸਰੂਪ ਸੁਰ ਫਲ ਲਿਖਾ ਗੁਰ ਲਘੁ ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਾਨ॥ ਛੰਦਨ ਮੈਂ ਗਿਣਤੀ ਸਮੇਂ ਯਾਦ ਰਖੇ ਬੁਧਵਾਨ॥੧੪॥

ਇਸ ऽ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗਿਣਨੀ ਇਸ । ਲਘੁ ਕੀ ਏਕ ॥ ੧੪ ॥

ਨੋਟ–ਆਗੇ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਨੇ ਬਾਵਨ ਕਹੀਏ ਪਰ ਬਵੰਜਾ ਛੰਦੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਰੰਗੀ ਛੰਦ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਹਮ ਨੀਚੇ ਇਸੀ ਸਫਾ ਪਰ ਨੰਬਰਵਾਰ ਛੰਦੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖ ਦੇਤੇ ਹੈਂ।

ਨੰਬ੍ਰ	ਛੰਦਨਾਮ	ਨੰਬ੍ਰ	ਛੰਦਨਾਮ
੧	ਸਾਰੰਗੀ	੯	ਨਰਾਜ
੨	ਦੋਧਕ	੧੦	ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ
੩	ਮੋਤੀਦਾਮ	੧੧	ਮੱਲਕਾ
੪	ਤਰਲਨੈਨ	੧੨	ਸੰਖਨਾਰੀ
੫	ਤੋਟਕ	੧੩	ਮਾਲਤੀ
੬	ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ	੧੪	ਤਿਲਕਾ
੭	ਕਾਮਨੀਮੋਹਨ	੧੫	ਵਿਮੋਹਾ
੮	ਮੈਨਾਵਲੀ	੧੬	ਦੋਹਾ

ਨੰਬ੍ਰ	ਛੰਦ ਨਾਮ	ਨੰਬ੍ਰ	ਛੰਦ ਨਾਮ
੪੩	ਰੰਗਕਾ	੪੮	ਕਰਖਾ
੪੪	ਰੰਗੀ	੪੯	ਝੂਲਣਾ
੪੫	ਘਨਾਛਰੀ	੫੦	ਸਵੱਯਾ
੪੬	ਦੂਮਲਾ	੫੧	ਛਪਾ
੪੭	ਮੱਤਗਇੰਦ	੫੨	ਸਾਟਕ

ਇਤੀ ਛੰਦਨਾਮ

ਅਥ ਛੰਦ ਰੂਪ ਕਥਨੰ। ਸਾਰੰਗੀ ਛੰਦ
ਜਾਣੋ ਆਠੋ ਆਦੋ ਸਿਫਜਾਂ
ਸਾਤੇ ਭੀ ਪੈ ਲੀਜੈ ਹੈ॥
ਸਮਝੋ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਆਠ ਅੱਖਰੋਂ ਪਰ
ਧਭੀ ਰਖੇ ਅਗੇ ਸੱਤ ਹੋਰ ਮਿਲਾਏ ॥
ਪਾਏਂ ਪਾਏਂ ਤੀਥੇ ਦੀਹਾਂ

ਐਸੇ ਚਾਰੋ ਕੀਜੈ ਹੈ ॥
ਤੁਕ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਅੱਖਰ ਗੁਰੂ ਹੀ
ਖੇ ਐਸੇ ਚਾਰ ਪਾਦ ਬਣਾਏ ॥
ਔਰੋ ਕੋਈ ਭੇਦੋ ਨਾਹੀ
ਪਾਂਚੋ ਮੱਗੋ ਠਾਨੋਂ ਹੈ ॥
ਔਰ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪੰਜੇ ਮਗਣ
ਗਣ ਤੁਕ ਵਿਚ ਹੋਣ ॥
ਸੇਸੋ ਬੋਲੇ ਐਸੋ ਛੰਦੋ
ਸੋ ਸਾਰੰਗੀ ਜਾਨੋਂ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥
ਸੇਸ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਛੰਦ ਕੋ ਸਾਰੰਗੀ
ਜਾਣੋ ॥ ੧੬ ॥

ਦੋਧਕ ਛੰਦ

ਖੋੜਸ ਮਾਤ ਕਲੀ ਮਹਿ ਠਾਨਹੁ ।
ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਏਕ ਤੁਕ ਮੇ ਧਰੇ ।
ਪਿੰਗਲ ਚਾਰ ਭਗੀਨ ਬਖਾਨਹੁ ॥
ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਚਾਰੋ ਭਗਨ ਗਣ

ਤੁਕ ਵਿਚ ਹੋਣ ॥

ਦ੍ਵਾਦਸ ਅੰਕ ਸੁਧਾਰ ਬਨਾਵਤ ।
ਬਾਰਾਂ ਅੱਖਰ ਸੋਧਕੇ ਬਨਾਉ ।
ਸੋਯਿਹ ਦੋਧਕਛੰਦ ਕਹਾਵਤ ॥ ੧੭
ਸੋ ਇਹ ਦੋਧਕ ਛੰਦ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੭

ਮੋਤੀ ਦਾਮ ਛੰਦ

ਕਲੀ ਮਧ ਚਾਰ ਜਗੰਨ ਬਨਾਇ ।
ਏਕ ਤੁਕ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਜਗਨ ਗ
ਬਣਾਵੇ ।
ਕਰੋਗਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁ ਖੋੜਸ ਪਾਇ ॥
ਧਰੇ ਗਿਣਕੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸੋਲਾਂ ਤੁਕ ਵਿਚ
ਬਤਾਵਤ ਸੇਸ ਸੁਨੋ ਸੁਭ ਨਾਮ ।
ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸੇਸ ਸੁਨੋ ਚੰਗਾ ਨਾਮ।
ਕਹਾਵਤ ਛੰਦ ਸੁ ਮੋਤਿਯ ਦਾਮ॥ ੧੮
ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ ਛੰਦ ਮੋਤੀਦਾਮ ॥ ੧੮

ਤਰੁਲ ਨੈਨ ਛੰਦ

ਸੁਧ ਮੁਖ ਵਚਨ ਸਰਪ ਕਹਿ।
ਸੁਧ ਕਰਕੇ ਮੁਖੋਂ ਵਚਨ ਸਰਪ ਕਹਿਤਾਹੈਂ।
ਚਤੁਰ ਹਨ ਗਨ ਜੁਗਤ ਗਹਿ।
ਚਾਰੋਂ ਨਗਨ ਗਨ ਹੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਏਕ ਤੁਕ ਮੈਂ ਧਰੋ॥
ਦਸ ਦੁਇ ਲਘੁ ਦਿਹੁ ਘਰ ਘਰ।
ਬਾਰਾਂ ਅੱਖਰ ਲਘੁ ਹੀ ਹੋਨ ਤੁਕ ਤੁਕਮੇਂ।
ਤਰੁਲਨਯਨ ਤਬ ਇਮ ਕਰ॥੧੯॥
ਤਰੁਲ ਨਯਨ ਛੰਦ ਐਸੇ ਬਨਾਓ॥੧੯॥

ਤੋਟਕ ਛੰਦ

ਸਗਣਾ ਗਣ ਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ।
ਸਗਣ ਗਣ ਚਾਰ ਵਿਚਾਰਕੇ।
ਹਿ ਪਿੰਗਲ ਬਾਰਹ ਅੰਕ ਧਰੈ।
ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਬਾਰਾਂ ਅਖਰਹੋਨ।

ਤੁਕ ਸੋਲਹ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੇਮਗਹੋ ।
ਤੁਕ ਤੁਕ ਵਿਚ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੇ
ਨਾਲ ਰਖੋ ॥
ਯਿਹ ਤੋਟਕਛੰਦਾ ਨਾਮਕਹੋ ॥ ੨੦
ਇਸਕਾ ਤੋਟਕਛੰਦ ਨਾਮ ਸਮਝੋ ॥ ੨੦

ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ

ਸਭੈ ਚਾਰ ਯਾਗੰਨਕੋ ਨੇਮ ਜਾਨੈ ।
ਚਾਰੋ ਯਗਣ ਗਣ ਨੇਮ ਸੇ ਰਖੋ ਏ
ਤੁਕ ਮੇਂ ॥
ਗਿਣੈ ਬੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਲੀ ਏਕ ਠਾਣੈ
ਗਿਣਕੇ ਬੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੀ ਏਕ ਤੁਕ ਹੋਵੇ
ਯਹੀ ਸੇਸ ਨੇ ਭੇਦ ਨਿਸਚੈ ਕਹਾ ਹੈ
ਇਹੀ ਭੇਦ ਸੇਸ ਨੇ ਠੀਕ ਕਹਾ ਹੈ ।
ਕਹੋ ਯਾਹਿ ਛੰਦੋ ਭੁਯੰਗੀ ਪ੍ਰਿਯਾ ਹੈ।
ਕਹਤੇਹੈਂ ਇਸਛੰਦਕੋ ਭੁਯੰਗਪ੍ਰਯਾਤ॥੨੧

ਕਾਮਨੀ ਮੋਹਿਨਾ ਛੰਦ

ਚਾਰ ਰਾਗੰਨ ਕੋ ਸੋਧ ਐਸੇ ਕਰੋ ।
ਚਾਰ ਰਗਨ ਗਣ ਸਮਝਕੇ ਰਖੋ ।
ਬੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਲੀ ਮਾਂਹਿ ਸਾਧੋ ਭਰੋ ।
ਵੀਹ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਤੁਕ ਵਿਚ ਹੋਨ ।
ਨਾਗ ਬਾਣੀ ਭਲੀ ਦੇਖਕੈ ਜਾਣੀਐ ।
ਸੇਸ ਦਾ ਬਚਨ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੋ ।
ਕਾਮਣੀਮੋਹਿਣਾ ਛੰਦ ਵਾਖਾਣੀਐ॥੨੨
ਇਹ ਕਾਮਣੀਮੋਹਣਾ ਛੰਦ ਕਹਾਹੈ॥੨੨

ਮੈਨਾਵਲੀ ਛੰਦ

ਧਾਰੋ ਜਹਾਂ ਚਾਰ ਤਾਗੰਨ ਲੇਪਾਇ ।
ਧਰੋ ਇਸਮੇਂ ਚਾਰ ਤਗਣਏਕ ਪਾਦ ਮੇ।
ਬੀਸੋ ਸਭੈ ਹੋਹਿ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭਲੀ ਭਾਇ ।
ਸਭੀ ਬੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ।
ਏਲਾ ਤਬੈ ਸੇਸ ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਏਹੁ ।

ਬੋਲਕੈ ਸੇਸਨੇ ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਏਹ ।
ਮੈਨਾਵਲੀ ਛੰਦ ਸੋ ਨਾਮ ਜਾਣੇਹੁ॥੨੩॥
ਮੈਨਾਵਲੀ ਛੰਦ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਜਾਣੋਂ ।।੨੩

ਨੋਟ-ਏ ਆਠੋ ਗਣੋਂ ਕੇ ਆਠ ਛੰਦ ਬਣਾਕੇ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ। ਜਿਨਕੇ ਏਕ ਏਕ ਪਾਦ ਮੇਂ ਚਾਰ ਚਾਰ ਗਣ ਧਰੇ ਹੈਂ ॥ ੨੩ ॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ

ਜੁਗੰਤ ਜੋੜਕੇ ਕਲਾ
ਸੁ ਚਾਰ ਬੀਸ ਲੈ ਭਰੋ ।

ਜੁਗਤੀ ਸੇਂ ਜੋੜਕੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਚੌਬੀਸ ੨੪ ਪਾਦ ਮੇਂ ਕਰੋ।

ਬਨਾਇ ਅੰਕ ਸੋਲਹੂ
ਕਲੀ ਸਵਾਰ ਕੈ ਧਰੋ।

ਬਣਾਕੇ ਅੱਖਰ ੧੬ ਸੋਲਾਂ ਕੀ ਤੁਕ ਸਵਾਰ ਕੇ ਪੂਰੀਕਰੋ।

ਸੁ ਏਕ ਏਕ ਅੰਤਰੇ

ਲਹੂ ਗੁਰੂ ਵਖਾਣੀਐ ।

ਪਰ ਏਕ ਲਘੂ ਏਕ ਗੁਰੂ ਐਸੇ ਰਖਣੇ ਕਹੇ ਹੈਂ ।

ਕਹਾ ਸੁ ਸੇਸਨਾਗ ਨੇ

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ਜਾਣੀਐ ॥ ੨੪॥

ਕਹਾ ਹੈ ਸੇਸ ਨਾਗ ਨੇ ਇਸਕੋ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ਜਾਣੋ ॥ ੨੪ ॥

ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਛੰਦ

ਲਹੂ ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਕੈ ।

ਲਘੂ ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰਕੇ ।

ਸੁ ਏਕ ਏਕ ਧਾਰਕੈ ।

ਏਕ ਏਕ ਧਰੀ ਚਲੋ ।

ਕਲਾ ਸੁ ਬਾਰਹੂ ਧਰੋ ।

ਤੁਕ ਮੇਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ੧੨ ਬਾਰਾਂ ਹੋਨ ਅੱਖਰ ਅੱਠ ਹੋਵੈਂ ।

ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਇਮੰ ਕਰੋ ॥ ੨੫ ॥

ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਐਸੇ ਕਰੋ ॥ ੨੫ ॥

ਮਲਕਾ ਛੰਦ

ਅੰਕ ਆਠ ਕੋ ਬਿਬੇਕ ।
ਅਖਰ ਅੱਠਾਂ ਕਾ ਏਕ ਪਾਦ ਹੋ ।
ਦੀਹ ਔ ਲਹੂ ਜੁ ਏਕ ।
ਗੁਰੂ ਲਘੂ ਏਕ ਏਕ ਮਿਲਾਕੇ ਧਰੋ ।
ਸੇਸ ਬਾਤ ਯੌ ਬਖਾਨ ।
ਸੇਸ ਨੇ ਬਾਤ ਐਸੇ ਕਹੀ ਹੈ ।
ਮੱਲਕਾਯ ਛੰਦ ਜਾਨ ॥ ੨੬ ॥

ਏ ਮਲਕਾ ਛੰਦ ਜਾਣੋਂ । ਏ ਤੀਨ ਛੰਦ ਮੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਅਖਰੋਂ ਕੀ ਗਣਤੀ ਹੈ ਗਣੋ ਕੀ ਨਹੀਂ ॥ ੨੬ ॥

ਸੰਖ ਨਾਰੀ ਛੰਦ

ਕਰੋ ਦੋ ਯਗੰਨੇ ।
ਕਰੋ ਦੋ ਯਗਨ ਏਕ ਪਾਦਮੇ ।
ਤੁਕੈਂ ਚਾਰ ਮੰਨੇ ।

ਤੁਕਾਂ ਚਾਰ ਹੋਨ।
ਦਸੋ ਮਾਤ੍ਰ ਧਾਰੀ।
ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਵੈਂ।
ਕਹੋ ਸੰਖ ਨਾਰੀ ॥ ੨੭॥
ਏ ਸੰਖ ਨਾਰੀ ਛੰਦ ਕਹਾ ਹੈ॥ ੨੭॥

ਮਾਲਤੀ ਛੰਦ

ਜਗੰਨਹਿ ਦੋਇ।
ਜਗਨ ਦੋਇ ਤੁਕ ਮੈ।
ਕਲਾ ਅਠ ਹੋਇ।
ਮਾਤ੍ਰਾ ਅੱਠ ਹੋਨ।
ਕਹਾ ਯਿਹ ਬੰਦ।
ਕਹਾ ਹੈ ਇਹ ਢੰਗ।
ਸੁਮਾਲਤਿ ਛੰਦ॥ ੨੮॥
ਮਾਲਤੀ ਛੰਦ ਕਾ॥ ੨੮॥

ਤਿਲਕਾ ਛੰਦ

ਸਗਣਾ ਉਚਰੇ।

ਸਗਣ ਗਣ ਉਚਾਰਕੇ ਇਕ ਪਾਦ ਮੇਂ ।
ਗਣ ਦੋਇ ਧਰੇ ।
ਗਣ ਦੋ ਰੱਖੇ ।
ਖਟ ਅੰਕ ਗਹੈ ।
ਛੇ ਅੱਖਰ ਹੋਨ ।
ਤਿਲਕਾ ਸੁ ਕਹੈ ॥ ੨੯ ॥
ਏ ਤਿਲਕਾ ਛੰਦ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਵਿਮੋਹਾ ਛੰਦ

ਦੋਇ ਰਾਗੰਨ ਦੈ ।
ਇਕ ਪਾਦ ਮੇਂ ਦੋ ਰਗਨ ਰੱਖੋ ।
ਅੰਕ ਛੈ ਨੇਮ ਲੈ ।
ਅਖਰ ਛੇ ਹੋਨ ।
ਦੱਸਜ ਕੋ ਨੇਮ ਹੈ ।
ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ ।
ਸੋ ਵਿਮੋਹਾ ਕਹੈ ॥ ੩੦ ॥
ਸੋ ਵਿਮੋਹਾ ਛੰਦ ਕਹੋ ॥ ੩੦ ॥ ਏ ਤ੍ਰੀਨੋ

ਗ੍ਯਾਨ ਛੰਦ ਹੈਂ ਏਕ ਏਕ ਤੁਕ ਮੈਂ ਦੋ ਦੋ ਗਣ ਹੈਂ ।

ਦੋਹਾ ਛੰਦ

ਤੇਰਹ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭਾਖ ਪਦ
ਜੁਗਤਿ ਏਕ ਦਸ ਮੱਤ ।

ਤੇਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪਰ ਯਤੀ ਰੱਖੇ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਔਰ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ।

ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਸੁਧਾਰਕੈ
ਯੌ ਵਰਣਤ ਫਣ ਪੱਤ ॥ ੩੧ ॥

ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਸੋਧਕੇ ਬਣਾਏ ਐਸੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਸਰਪੋਂ ਕਾ ਪਤੀ ॥ ੩੧ ॥

ਨੋਟ-ਪਰ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਾਲਾ ਅੱਖਰ ਲਘੂ ਹੀ ਰਖਣਾ ॥

ਸੋਰਠਾ ਛੰਦ

ਦੋਹਾ ਉਲਟਾ ਜਾਨ
ਔਰ ਬਾਤ ਦੂਜੀ ਨਹੀਂ ।

ਦੋਹੇ ਕੋ ਉਲਟਾ ਕਰ ਦੇਣਾਂ ਹੋਰ ਬਾਤ

ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕਰਨੀ ।
ਪਿੰਗਲ ਕਰਤ ਬਖਾਨ
ਛੰਦ ਸੋਰਠਾ ਹੋਤ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥
ਪਿੰਗਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐਸੇ ਕਰਣੇ ਸੇ
ਸੋਰਠਾ ਛੰਦ ਬਣਤਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਗਾਹਾ ਛੰਦ

ਆਦ ਦ੍ਵਾਦਸ ਕਰੀਯੇ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਕ ਬਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਕੀ ।
ਅਠਾਰਹ ਬਾਰਹ ਫਿਰ ਤ੍ਰਿਥਿ ਧਰੀਯੇ ॥
ਦੂਜੀ ਅਠਾਰਾਂ ਕੀ ।
ਸੰਖ੍ਯਾ ਸੇਸ ਬਤਾਈ ।
ਤੀਜੀ ਫਿਰ ਬਾਰਾਂ ਕੀ ।
ਗਾਹਾ ਛੰਦ ਕਹੋ ਇਮ ਭਾਈ ॥ ੩੩ ॥
ਚੋਥੀ ਪੰਦਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਕੀ ॥ ਐਸੇ ਗਿਨਤੀ
ਸੇਸ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਗਾਹਾ ਛੰਦ ਕੀ ॥ ੩੩ ॥

ਉਗਾਹਾ ਛੰਦ

ਤਿਥਿ ਹੋਇ ਕਲਾ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਚਰਣ
ਸਮ ਕੀ ਯਾਰਹ ਜਾਨ ।

ਆਦ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪਰ ਯਤੀ ਰੱਖੇ ਫਿਰ ਯਾਰਾਂ ਹੋਰ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ।

ਭਨ ਸੇਸ ਸੁਨੋ ਪੰਖੀ ਗਰੜ
ਸੋ ਉਗਾਹ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੩੪ ॥

ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਭੀ ਐਸੇ ਕਰੇ ਸੇਸ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸੁਨ ਗਰੜ ਪੰਖੀ ਸੋ ਉਗਾਹਾ ਛੰਦ ਸਮਝ ॥ ੩੪ ॥

ਚੂਲਕਾ ਛੰਦ

ਪੜ੍ਹ ਪਦ ਆਧਾ ਦੋਹਰਾ
ਕਲਾ ਪੰਚ ਦਸ ਏਕ ਮਲਾਵੇ ।

ਪਹਿਲੇ ਤੇਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਉਪਰ ਬਸ੍ਰਾਮ ਕਰੇ ਫੇਰ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਹੋਰ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ॥

ਸੇਸ ਝੂਲਕਾ ਛੰਦ ਕੀ
ਸਤੀ ਅਠਾਵਨ ਮਾਤ੍ਰ ਗਣਾਵੈ॥੩੫
ਏਸੇਤ੍ਰਾਂ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਬਣਾਲਵੇ। ਸੇਸ
ਕਹਿਤ੍ਰਾ ਹੈ ਝੂਲਕੇ ਛੰਦ ਵਿਚ ਸਤੀ
ਅਠਵੰਜਾ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਗਿਣ ਲਵੇ॥ ੩੫॥

ਚੌਪਈ

ਕਰੰ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਾਤ ਸਮੋਇ।
ਕਰੋ ਅਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਧਤੀ ਫਿਰ ਸ
ਔਰ ਮਿਲਾਓ।
ਤੁਕ ਤੁਕ ਭੀਤਰ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਹੋਇ
ਤੁਕ ਤੁਕ ਮੈਂ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ।
ਐਸੇ ਧਾਰੋ ਚਾਰੋ ਪਾਇ।
ਐਸੇ ਹੀ ਚਾਰੇ ਤੁਕਾਂ ਕਰੋ।
ਸੇਸ ਚੌਪਈ ਦਈ ਬਤਾਇ॥੩੬॥
ਸੇਸਨੇ ਚੌਪਈ ਕੀ ਰੀਤ ਬਤਾਦਈ ਹੈ॥੩

ਅੜਿੱਲ

ਲਘ ਦੀਰਘ ਕਾ ਨੇਮ ਨ ਕੀਜੈ।
ਇਸ ਮੈਂ ਲਘੂ ਵ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਰਖਣੇਕਾ
ਨੇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਐਸੇ ਹੀ ਤੁਕ ਚਾਰ ਧਰੀਜੈ।
ਇਸੀ ਚਾਲ ਕੀ ਤੁਕਾਂ ਚਾਰ ਬਣਾਓ।
ਖੋੜਸ ਕਲਾ ਕਲੀ ਵਿਚ ਧਾਰੈ।
ਪਰ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਏਕਏਕ ਕਲੀਮੇਂਹੋਨ।
ਛੰਦ ਅੜਿੱਲਾ ਸੇਸ ਉਚਾਰੈ ॥੩੭॥
ਇਸਕੋ ਅੜਿਲ ਛੰਦ ਸੇਸ ਕਹਿਤਾਹੈ॥੩੭॥

ਤੋਮਰ ਛੰਦ

ਸਗਣਾ ਕਰੋ ਇਕ ਆਨ।
ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਸਗਣ ਰੱਖੋ।
ਫਿਰ ਹੋਇ ਦੋ ਜਗਣਾਨ।
ਫਿਰ ਦੋ ਜਗਣ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੋ।

ਨਵ ਸੇਸ ਅੰਕ ਉਚਾਰ ।
ਨੌ ਅਖਰ ਤੁਕ ਦੇ ਹੋਨ ਸੇਸ ਕਹਿਤਾ ਹੈ
ਉਰ ਛੰਦ ਤੋਮਰ ਧਾਰ ॥ ੩੮
ਐਸਾ ਰਿਦੇ ਮੈ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ਸਮਝੋ ॥ ੩੮

ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ

ਧਰ ਮੱਤ ਚਾਰ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਧਰਕੈ ।
ਫਿਰ ਜਗਣ ਧਾਰ ।
ਫਿਰ ਇਕ ਜਗਣ ਮਿਲਾਓ ।
ਭਣ ਸੇਸ ਈਸ ।
ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਨਾਗੋਂਕਾ ਪਤੀ ।
ਮਧਭਾਰ ਦੀਸ ॥ ੩੯ ॥
ਐਸਾ ਮਧ ਭਾਰ ਛੰਦ ਦੇਖੋ ॥ ੩੯ ॥

ਅਨਕੂਲ ਛੰਦ

ਏਕ ਸੁਧਾਰੋ ਭਗਣ ਕਰੀਜੈ ।

ਤਾਂਹਿ ਤਲੈ ਦੋ ਗੁਰ ਗਿਣ ਲੀਜੈ ।
ਚਾਰ ਲਹੂ ਦੋ ਫਿਰ ਗੁਰ ਆਵੈ ।
ਸੋ ਅਨਕੂਲਾ ਉਰਗਬਤਾਵੈ ॥੪੦॥
ਏਕ ਭਗਣ ਫਿਰ ਦੋ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਫਿਰ ਚਾਰ ਲਘੂ ਫਿਰ ਦੋ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੋ । ਐਸੀ ਚਾਰ ਤੁਕ ਵਾਲਾ ਅਨਕੂਲਾ ਛੰਦ ਸੇਸ ਬਤਾਵੇ ਹੈ ॥ ੪੦ ॥

ਹਾਕਲ ਛੰਦ

ਇਸਕੀ ਕਲਾ ਚੌਦਹ ਕਰੋ ।
ਇਸਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਚੌਦਹ ਕਰੋ ਤੁਕ ਮੈਂ ।
ਐਸੀ ਚਾਲ ਚਿਤ ਮੈ ਧਰੋ ।
ਐਸੀ ਚਾਲ ਤੂੰ ਰਿਦੇ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰੋ ।
ਚੌਕਲ ਇਕ ਪੰਚ ਕਲ ਦੋਇ ।
ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਇਕ ਵਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੋ ਬਾਰ ਮੇਲੋ । ਚਾਰ ਤੇ ਦਸ ਚੌਦਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਈਆਂ ।

ਬਰਨੋ ਸੇਸ ਹਾਕਲ ਹੋਇ ॥ ੪੧ ॥
ਕਹਤਾਹੈ ਸੇਸ ਸੋ ਹਾਕਲ ਛੰਦ ਹੋਵੇਹੈ॥੪੧

ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ

ਦ੍ਵੈ ਭਗਣਾ ਗੁਰ ਦੈਹੋ ।
ਦੋ ਭਗਣ ਤੇ ਦੋ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਤੁਕ ਮੈ
ਅੰਕ ਬਸੂ ਮਨ ਮੋਹੋ ।
ਅਠ ਅਖਰ ਹੋਨ ਮਨ ਮੋਹਣੇ ।
ਸੇਸ ਕਲਾ ਰਵ ਜਾਨੋ ।
ਸੇਸ ਕਹੇਹੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਬਾਰਾਂ ਹੋਨ ਤੁਕ ਮੈਂ ।
ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੪੨ ॥
ਸੋ ਛੰਦ ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ ਸਮਝੋ ॥ ੪੨ ॥

ਪਵੰਗਮ ਛੰਦ

ਕਰਿਯੇ ਯਾਰਾਂ ਆਦ ਫੇਰਦਸ ਲੇ ਭਰੋ
ਕਰੇ ਯਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਹਿਲੇ ਫਿਰ ਦਾ
ਹੋਰ ਮਿਲਾਇ ।

ਸਭਮਾਤ੍ਰਾ ਇਕਬੀਸ ਅੰਤ ਰਗਣੈ ਕਰੋ।

ਸਭ ਮਾਤ੍ਰਾ ਇਕੀਸ ਏਕ ਪਾਦਕੀ ਹੋ। ਪਰ ਅੰਤ ਮੈ ਰਗਣ ਗਣ ਆਵੈ।

ਪੁਨਹ ਕਰੈਜੋ ਯੁਕਤ ਭੇਦ ਇਸਕੋਲਹੈ।

ਫਿਰ ਯੁਗਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਭੇਦਕੋ ਸਮਝੋ।

ਛੰਦ ਪਵੰਗਮ ਨਾਮ ਸੇਸ ਮੁਖ ਸੋਂ ਕਹੈ॥

ਛੰਦ ਪਵੰਗਮ ਨਾਮ ਇਸ ਕਾ ਸੇਸ ਮੁਖਸੇਂ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ॥ ੪੩ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ

ਸ਼ਿਵ ਕੀ ਸੰਖਯਾ ਆਦ,
ਤੀਨ ਦਸ ਫੇਰ ਮਿਲਾਵਤ।

ਯਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗਿਣਕੇ ਪਹਿਲੇ ਧਰੇ ਤੇਰਾਂ ਫਿਰ ਮਿਲਾਏ।

ਬੀਸ ਚਾਰ ਕਰ ਕਲਾ,
ਕਲੀ ਕਾ ਨੇਮ ਗਿਨਾਵਤ।

ਚੌਬੀਸਮਾਤ੍ਰਾ ਤੁਕ ਮੈ ਨੇਮ ਗਿਣਕੇ ਰਖੇ

ਨਾਮ ਰਸਾਵਲ ਹੋਇ,
ਚਤੁਰ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਭਾਵਤ ।

ਇਸ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸਾਵਲ ਹੈ ਚਤੁਰ
ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਭਾਵੰਦਾ ਹੈ ।

ਗਰੜ ਪੰਖ ਸੁਨ ਬਾਤ,
ਸੇਸ ਕਹਿਯ ਗਤਿ ਦਿਖਾਵਤ॥੪੪॥

ਹੇ ਗਰੜ ਪੰਖੀ ਸੁਣ ਗੱਲ ਸੇਸ ਕਹਿ
ਯੁਗਤੀ ਦਿਖਾਤਾ ਹੈ ॥ ੪੪ ॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ

ਦਸ ਕਰੋ ਪ੍ਰਥਮ ਫਿਰ ਖਟ ਮਿਲਾਇ

ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੋ ਫਿਰ ਛੇ ਹੋ
ਮਿਲਾਓ ।

ਗਿਣ ਖੋੜਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਾਇ ਪਾਇ

ਗਿਣਕੇ ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੁਕ ਤੁ
ਮੇਂ ਧਰੋ ।

ਇਕ ਜਗਣ ਅੰਤ ਮੈ ਧਾਰ ਜੋਇ

ਪਰ ਤੁਕਦੇ ਅੰਤ ਜਗਣ ਗਣ ਆਵੈ।
ਭਣ ਸੇਸ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ਸੋਇ॥ ੪੫॥
ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸੇਸ ਸੋ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ
ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ੪੫॥

ਦ੍ਵੈਯਾਛੰਦ

ਕੀਜੈ ਕਲਾ ਆਦਕੀ ਖੋੜਸ
ਤਾਮੈ ਦ੍ਵਾਦਸ ਲਾਵੈ।
ਕਰੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਹਿਲੇ ਸੋਲਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਰਾਂ
ਹੋਰ ਮਿਲਾਓ।
ਆਠ ਬੀਸਕੇ ਨੇਮ ਕਲੀ ਮਹਿ
ਐਸੇ ਚਾਰ ਬਨਾਵੈ।
ਅਠਾਈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਨੇਮ ਤੁਕ ਮੈਂ ਰੱਖੋ
ਐਸੀ ਚਾਰ ਕਲੀ ਬਨਾਓ।
ਦੀਰਘ ਸਾਧ ਅੰਤ ਮੈ ਰਾਖਹੁ
ਅੱਛਰ ਨੇਮ ਨ ਕਰਣੇਂ।
ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਅੰਤ ਮੈਂ ਰਖੋ ਤੁਕ ਮੈਂ ਅਖ

ਰ ਗਿਣਕੇ ਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਇਸੀ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਦੁਵੱਯਾ
ਸੇਸ ਨਾਗ ਮੁਖ ਵਰਟੇ॥ ੪੬ ॥

ਇਸ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਦੁਵੱਯਾ ਹੈ ਸੇਸ ਨਾਗ ਮੁਖ ਸੇਂ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ ੪੬ ॥

ਸ਼ੰਕਰਛੰਦ

ਕਰ ਆਦਬਿਰਤ ਬਿਚਾਰ ਖੋੜਸ
ਫੇਰ ਗਿਣ ਦਸ ਲੇਹੁ।

ਕਰ ਪਹਿਲੀ ਯਤੀ ਵਿਚਾਰਕੇ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਫਿਰ ਗਿਣਕੇ ਦਸਹੋਰ ਮਿਲਾਓ।

ਸਭ ਕਲਾਹੈ ਖਟ ਬੀਸ ਇਨਕੀ
ਅੰਤ ਮੈ ਲਹੁ ਦੇਹੁ।

ਸਭੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਛਬੀ ਇਸ ਕੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਹੈਂ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਲਘੂ ਅਖਰ ਆਵੇ।

ਐਸੇ ਸੁਧਾਰੋ ਚਾਰ ਤੁਕ ਕੋ

ਨਿਰਮਲੋ ਬਿਸਰਾਮ ।

ਐਸੇ ਸੋਧਕੇ ਚਾਰੋਂ ਤੁਕਾਂ ਨਿਰਮਲ ਸਮਾਪਤ ਧਤੀ ਸਹਿਤ ਕਰੋ ।

ਸੋ ਕਹੈ ਪਿੰਗਲ ਗਰੜ ਸੇਤੀ
ਛੰਦ ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਮ ॥ ੪੭ ॥

ਸੋ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਪਿੰਗਲ ਗਰੜ ਕੋ ਛੰਦ ਸ਼ੰਕਰ ਹੈ ਨਾਮ ਇਸਕਾ ॥ ੪੭ ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ

ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਕੀਜੈ ਦੂਜੈਤੀਜੈ
ਆਠੋ ਲੀਜੈ ਖਟ ਚਤੁਰਾ ।

ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਧਤੀ ਰਖੇ ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ ਅਠ ਅਠ ਪਰ ਕਰੇ ਛੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਚੌਥੀ ਧਤੀ ਰਖਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ।

ਨਾਗੋਂਕੇ ਈਸੰ ਜੁਗਤ ਕਹੀਸੰ
ਬਿੱਸ੍ਰੋਬੀਸੰ ਏਵਤੁਰਾ ।

ਨਾਗੋਂਕੇ ਪਤੀਨੇ ਜੁਗਤ ਕਹੀ ਹੈ ਭਲੀ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਐਸੇ ਕਰੇ।

ਬੱਤ੍ਰੀਸੋ ਆਣੈ ਕਲਾ ਵਖਾਣੈ
ਤੁਕ ਤੁਕ ਠਾਣੈ ਇਹ ਢੰਗੀ।

ਬੱਤੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੁਕ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕਰੈ ਇਸ ਢੰਗ ਕੀਆਂ ਚਾਰੇ ਤੁਕਾਂ ਹੋਨ।

ਚਾਤਰ ਕੋ ਭਾਵੈ ਚਿਤ ਹੁਲਸਾਵੈ
ਛੰਦ ਕਹਾਵੈ ਤ੍ਰਿਰਭੰਗੀ॥ ੪੮॥

ਬੁਧਵਾਨ ਕੋ ਭਾਵਤਾ ਹੈ ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਹ ਛੰਦ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ॥ ੪੯॥

ਦਟਪਟਾ ਛੰਦ

ਪਹਿਲੇ ਤੇਰਾਂ ਬਰਨੀਐ
ਦਸ ਬਹੁਰ ਮਿਲਾਵੈ।

ਪਹਿਲੇ ਤੇਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਯਤੀ ਕਰੈ ਦਸ ਹੋਰ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ।

ਦੋ ਗੁਰ ਦੀਜੇ ਅੰਤਮੈ ਤੁਕ ਐਸੀ ਆਵੈ

ਦੋ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਤੁਕਕੇ ਅੰਤ ਮੈਂ ਆਵੈਂ।
ਸਭਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇਈਸਕੀ ਕਲਵਾਰ ਕਹਾਵੈ।
ਸਭ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤ੍ਰੇਈਸ ੨੩ ਕੀ ਏਕ ਤੁਕ ਕਰੋ।
ਛੰਦ ਦਟਪਟਾ ਨਾਮ ਹੈ
ਫਟ ਪਤੀ ਬਤਾਵੈ ॥ ੪੯ ॥
ਇਸ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਦਟਪਟਾ ਹੈ ਨਾਗ
ਪਤੀ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ ॥ ੪੯ ॥

ਮਰਹਟਾ ਛੰਦ

ਪਹਿਲੇ ਦਸਕੀਜੈ ਫਿਰ ਅਠ ਦੂਜੈ
ਤੀਜੈ ਗਜਾਰਹ ਮਾਨ।
ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਯਤੀ ਦੂਜੀ
ਅਠ ਪਰ ਤੀਜੀ ਯਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਤੁਕ
ਖਤਮ ਕਰੋ।
ਸਭ ਹੈ ਉਣਤੀਸੈ ਤੁਕਕੇ ਭੀਤਰ
ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਲਹੁ ਆਨ।
ਸਭ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਨੱਤੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਹੋਵੇਂ ਪਰ

ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਇਕ ਲਘੂ ਅਖਰ ਧਰਨੇ।

ਇਸਮੈ ਕ੍ਰਮ ਗਣਨਕਾ ਭੇਦਨਹੀਂ ਹੈ
ਐਸੀ ਧਰਨ ਪਛਾਨ।

ਇਸ ਮੈਂ ਗਣੋਂ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਸੀ ਧਾਰਨਾ ਸਮਝੋ।

ਪਿੰਗਲ ਸੁ ਉਚਾਰੈ ਜੁਗਤਿ ਬਿਚਾਰੈ
ਛੰਦ ਮਰਹਟਾ ਜਾਨ ॥ ੫੦ ॥

ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਜੁਗਤ ਸੇਂ ਵਿਚਾਰੋ ਇਹ ਛੰਦ ਮਰਹੱਟਾ ਜਾਨੋਂ ॥ ੫੦ ॥

ਲੀਲਾਵਤੀ ਛੰਦ

ਪਹਿਲੀ ਇਕ ਬਿਰਤੀ ਕਰੌਅਠਾਰਹ
ਦੂਜੀ ਚੌਦਹ ਫੇਰ ਧਰੇ।

ਪਹਿਲੀ ਇਕ ਯਤੀ ਅਠਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਕਰੋ ਦੂਜੀ ਚੌਦਾਂ ਪਰ ਫੇਰ ਧਰੋ।

ਕੀਜੈ ਬੱਤ੍ਰੀਸੁ ਕਲਾ ਸਭ ਨਿਰਮਲ

ਐਸੇ ਹੀ ਤੁਕ ਚਾਰ ਭਰੋ ।

ਕਰੋ ਬੱਤੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਭ ਤੁਕ ਮੈ ਨਿਰ
ਅਲ ਐਸੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਬਨਾਓ ।

ਨਹ ਕਛੁ ਗਿਣਤੀ ਅੰਕਨ ਕੀ ਇਸਮੈ
ਇਕ ਦੀਰਘ ਲੈ ਅੰਤ ਗਹੋ ।

ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਗਿਣਤੀ ਅੱਖਰੋਂ ਕੀ ਇਸਮੈ
ਏਕ ਗੁਰੂ ਅੱਖਰ ਅੰਤਮੇਂ ਧਰਨਾਂ ਤੁਕਕੇ ।

ਕੀਨੀ ਤਬ ਸੇਸ ਗਰੜਸੋਂ ਬਾਤੈਂ
ਇਹ ਲੀਲਾਵਤਿਛੰਦਕਹੋ॥ ੫੧ ॥

ਕਰੀ ਹੈ ਸੇਸ ਨੇ ਗਰੜ ਸੇਂ ਬਾਤ ਇਸ
ਕੋ ਲੀਲਾਵਤਿ ਛੰਦ ਕਹੋ ॥ ੫੧ ॥

ਪਦਮਾਵਤੀ ਛੰਦ

ਇਸਕੀ ਬਿਰਤ ਕਲਾ ਸਭ ਖੋੜਸ
ਦੂਜੀ ਫੇਰ ਜੋੜਕੈ ਲੀਜੈ ।

ਇਸ ਕੀ ਯਤੀ ਸਭ ਹੀ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰ।
ਪਰ ਦੂਜੀ ਯਤੀ ਫਿਰ ਸੋਲਾਂਕੀ ਜੋਲਓੜ

ਤੀਸਰ ਦੋਇ ਕਲੀ ਮੈ ਥਾਪਹੁ
ਐਸੇ ਚਾਰ ਬਰਾਬਰ ਕੀਜੈ ।
ਬੱਤੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਏਕ ਤੁਕ ਮੇਂ ਧਰੋ ਐਸੇ ਹੀ
ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਬਰਾਬਰ ਕਰੋ ।
ਅੱਛਰ ਭੇਦ ਨ ਇਨ ਮੈ ਕੋਈ
ਦੀਰਘ ਅੰਤੁ ਦੋਇ ਗੁਣ ਆਨੈ ।
ਅੱਖਰੋਂ ਕਾ ਭੇਦ ਇਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਕਲੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਦੋ ਅੱਖਰ ਗੁਰੂ ਗਿਣਕੇ
ਧਰਨੇ ।
ਸੇਸ ਗਰੜ ਸੋਂ ਜੁਗਤ ਬਤਾਵਤ
ਯੌ ਪੋਮਾਵਤਿ ਛੰਦ ਬਖਾਨੈ ॥ ੫੨ ॥
ਸੇਸ ਗਰੜ ਕੋ ਜੁਗਤ ਬਤਾਵੇ ਹੈ ਐਸੇ
ਪੋਮਾਵਤਿ ਛੰਦ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ੫੨ ॥

ਗੀਆ ਛੰਦ

ਕਰ ਚਾਰ ਚੌਗੁਣ ਧਾਰ ਸੰਖਯਾ
ਬਹੁਰ ਬਾਰਹ ਲੀਜਿਯੈ ।

ਚਾਰ ਚੌਗੁਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਹਿਲੋ ਧਰੋ ਗਿਣਕੇ ਫਿਰ ਬਾਰਾਂ ਹੋਰ ਮਿਲਾਓ।

ਸਭ ਆਠਬੀਸ ਬਖਾਨ ਮਾਤ੍ਰਾ
ਏਕ ਤੁਕ ਤੁਲ ਦੀਜਿਯੈ ।

ਸਭ ਅਠਾਈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਏਕ ਤੁਕਮੇਂ ਹੋਵਨੀ।

ਦੀਰਘ ਲਹੂ ਕਾ ਭੇਦ ਨਾਹੀ
ਰਗਣ ਅੰਤ ਬਖਾਨਿਏ।

ਗੁਰੂ ਲਘੂ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੰਤਮੇਂ ਰਗਣ ਗਣ ਆਵੇ।

ਕਹ ਸੇਸ ਸੁਨਿ ਏ ਗਰੜ ਪੰਖੀ
ਛੰਦ ਗੀਆ ਮਾਨਿਏ ॥ ੫੩ ॥

ਕਹਿਤਾਹੈ ਸੇਸ ਸੁਨ ਗਰੜ ਪੰਖੀ ਇਹ ਗੀਆ ਛੰਦ ਸਮਝੋ ॥ ੫੩ ॥

ਪੈਂੜੀ ਛੰਦ

ਤੇਰਹ ਮਾਤ੍ਰਾ ਆਦਕੀ

ਧੌ ਤ੍ਰਿਬਿ ਲੈ ਸੰਗ ਭਾਖਿਏ ।
ਤੇਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਧਰ੍ਹੀ ਫਿਰ
ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਔਰ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰੋ ॥

ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹਿ
ਸਭ ਆਨ ਬੀਸ ਗਿਨ ਰਾਖਿਏ ।
ਲਘੂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਇਸਮੇ ਸਭ
ਅਠਾਈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗਿਣਕੇ ਰੱਖੋ ਤੁਕ ਮੇਂ ।

ਚਾਤੁਰ ਸਮਝੈ ਬਾਤ ਕੌ
ਇਕ ਰਗਣ ਅੰਤ ਮੈ ਦੀਜਿਏ ।
ਬੁਧਵਾਨ ਸਮਝੇ ਬਾਤਕੋ ਇਕ ਰਗਣ
ਗਣ ਅੰਤ ਮੇਂ ਰੱਖੇ ।

ਸੇਸ ਨਾਗ ਕੀ ਜੁਗਤ ਸੋਂ
ਏਹ ਛੰਦ ਪੈਂਡੀ ਕੀਜਿਏ ॥ ੫੪ ॥
ਸੇਸ ਨਾਗ ਕੀ ਕਹੀ ਜੁਗਤ ਸੇ ਏ ਛੰਦ
ਪੈਂਡੀ ਬਣਾਏ ॥ ੫੪ ॥

ਰੜ ਛੰਦ

ਕੀਜੇ ਕਲਾ ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਥਿ ਮਾਤ ਦੱਸਤ
ਏਕੇ ਦੂਜੈ ਤੀਜੈ ਗਿਣ ਦਸ ਪਾਂਚ ਕਰਿਯੋ।
ਕਰੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਪਰ ਧਤੀ
ਯਾਰਾਂ ਪਰ ਦੂਜੀ ਧਤੀ ਤੀਜੀ ਧਤੀ ਫਿਰ
ਪੰਦਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ।

ਫਿਰ ਹੋਥੇ ਦਸ ਇਕ ਪੱਖਜ
ਨੇਮ ਪਾਂਚਵੇ ਧਰਿਯੇ।
ਫਿਰ ਚੌਥੀ ਧਤੀ ਯਾਰਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਪੰਦ੍ਰਾਂ
ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਪੰਜਵੀਂ ਧਤੀ ਰਖੇ।

ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਭ ਸਠ ਸਾਤ ਹੈਂ
ਕੀਨੇ ਸੇਸ ਬਖਾਨ।
ਸਭ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੋਨੇ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਸਤਾਇਠ
੬੭ ਹੋਈ ਸੇਸਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।

ਉਨਮੇ ਫਿਰ ਦੋਹਾ ਧਰੋ
ਰੱਡਛੰਦ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੫੫ ॥

ਇਸਕੇ ਸਾਥ ਫਿਰ ਇਕ ਦੋਹਾ ਬਨਾਕੇ
ਮੇਲੋ ਇਸਕੋ ਰੱਙ ਛੰਦ ਸਮਝੋ ॥ ੫੫ ॥

ਕੰਡੁਲੀਆ ਛੰਦ

ਕੀਜੈ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਧਰ ਆਗੇ ਰੋਲਕ ਦੇਹੁ
ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਧਰੋ ਉਸਕੇ
ਆਗੇ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਰਖ ਦਿਓ।
ਚੌਥੇ ਯਮਕ ਵਿਚਾਰਕੈ
ਸੋ ਉੱਲਾਲਾ ਲੇਹੁ।
ਪਰ ਚੌਥੀ ਯਮਕ ਜੋ ਦੋਹਾ ਕੇ ਅੰ
ਵਾਲੀ ਆਧੀ ਤੁਕ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਵਿਚਾਰਕੇ
ਉਲਟਾਕੇ ਓਹੀ ਪਦ ਰਸਾਵਲ ਕੇ ਆ
ਮੇਂ ਰੱਖੋ।
ਸੋ ਉੱਲਾਲਾ ਲੇਹੁ
ਚਰਨ ਖਟ ਸੋਧ ਬਨਾਵਹੁ।
ਤੁਕਾਂ ਛੇ ਸੋਧਕੇ ਬਨਾਓ। ਦੋ ਤੁਕ ਦੋ
ਕੀ ਔਰ ਚਾਰ ਰਸਾਵਲ ਕੀ ਚਾਲ ਪਰ

ਤੁਕ ਤੁਕ ਮੈ ਚੌਬੀਸ
ਕਲਾ ਕਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਵਹੁ ॥
ਤੁਕ ਤੁਕ ਵਿਖੇ ਚੌਬੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਵਨ ।
ਕਹੀ ਸੇਸ ਨੇ ਬਾਤ
ਨਾਮ ਕੁੰਡਲਿਆ ਦੀਜੈ ।
ਕਹੀ ਹੈ ਸੇਸਨੇ ਬਾਤ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਕੁੰਡਲੀਆ ਛੰਦ ਹੈ।
ਮਿਲੈ ਆਦ ਸੋ ਅੰਤ
ਜਹਾਂ ਧਰ ਦੋਹਾ ਕੀਜੈ ॥ ੫੬ ॥
ਪਰ ਛੰਦ ਕਾ ਆਦ ਪਦ ਤੇ ਅੰਤ ਪਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਪਦ ਦੋਹਾਕੇ ਆਦ ਮੇਂ ਰਖਾ ਹੈ ਵਹੀ ਪਦ ਛੰਦ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਆਵੇ ॥੫੬॥

ਕੁੰਡਲਨੀ ਛੰਦ

ਪਢ ਉਗਾਹਾ ਰੂਪ ਸਪੂਰਣ
ਕਰਹੁ ਭੇਦ ਸਭ ਬੰਦ ।
ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਗਾਹਾ ਛੰਦ ਕਾ ਰੂਪ ਸਾਰਾ

ਵੈਸਾ ਹੀ ਬਨਾਕੇ ਆਦ ਮੇ ਧਰੇ । ਔਰ ਭੇ
ਸਭ ਬੰਦ ਕਰੇ ।

ਆਗੇ ਰੋੜਕ ਆਨੈ ਕਹੈ
ਸੇਸ ਕੁੰਡਲਨੀ ਛੰਦ ।

ਉਗਾਹਾ ਕੇ ਆਗੇ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਬਨ
ਕੇ ਧਰੇ । ਕਹਤਾ ਹੈ ਸੇਸ ਕੁੰਡਲਨੀ ਛੰਦ ।

ਸੋ ਕੁੰਡਲਨੀ ਛੰਦ
ਜਹਾਂ ਉੱਲਾਲਾ ਲੀਜੈ ।

ਪਰ ਸੋ ਕੁੰਡਲਨੀ ਛੰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜ
ਉਗਾਹਾ ਕੇ ਅੰਤ ਪਦ ਕੋ ਉਲਟਾਕੇ ਰ
ਵਲ ਕੇ ਆਦ ਮੇਂ ਲਗਾਵੇ ਕੁੰਡਲੀਆ ਛੰ
ਜੈਸੇ ।

ਛੇਪਨ ਸੇ ਕਰ ਕਲਾ
ਜੋੜ ਸਭ ਤੁਕ ਮੈਂ ਦੀਜੈ ।

ਛਿਆਨਵੇਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ੯੬ ਅੰਤ ਕੀ ਕ
ਕਲੀ ਕਾ ਜੋੜ ਹੋਵੇ ।

ਇਮਕਾ ਯਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ
ਧਰਨ ਕਛੁ ਔਰ ਨ ਗਢਿਏ ।

ਇਸਕਾ ਏਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਧਾਰਨਾਂ ਔਰ ਨਾ ਮਿਲਾਏ ।

ਮਿਲੈ ਯਮਕ ਸੋ ਆਇ
ਰੂਪ ਓਗਾਹਾ ਪਢਿਏ ॥ ੫੭ ॥

ਆਦ ਅੰਤ ਕੀ ਯਮਕ ਆ ਮਿਲੇ ਕੁਛ ਲੀਏ ਸਮਾਨ ॥ ੫੭ ॥

ਰੰਗਕਾ ਛੰਦ

ਕੀਜੈ ਪ੍ਰਥਮ ਦਸ ਮਿਲਾਇ ਦੂਜੈ
ਤੀਜੈ ਆਠ ਬਾਇ ਚੌਥੇ ਛੇਹ ਮਾਨ
ਲੇਹੁ ਜੁਗਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ।

ਨੋਟ–ਮਾਤ੍ਰਾ ਛੰਦ ਮੁਕ ਚੁਕੇ ਪਿਛੇ ਅਗੇ ਇਹ ਛੰਦ ਅਖਰੋਂ ਕੀ ਗਿਣਤੀਵਾਲੇਚਲੇਂ॥

ਕੀਜੈ ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਅਖਰੋਂ ਪਰ ਪਤੀ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ ਯਤੀ ਅਠ ਅਠ ਅਖ

ਰੋਂ ਪਰ ਹੋ ਰੇਥੀ ਧੜੀ ਛੇ ਅਖਰੋਂ ਪਰ ਮੁਕੇ ਤੁਕ ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਸਭ ਅਖਰ ਕਰੋ ਬਤੀਸ ਬੋਲ੍ਹੋ
ਇਮ ਨਾਗ ਈਸ ਉਕਤਿ ਅਪਾਰ
ਦੇਖ ਮਿਲਤ ਪਛਾਨ।

ਏਕ ਏਕ ਤੁਕ ਮੈ ਸਭ ਬਤੀਸ ਅਖਰ ਹੋਵੈਂ ਕਹਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਨਾਗੋਂ ਕਾ ਪਤੀ ਕਥ ਨ ਅਪਾਰਹੈ ਜਿਨਕਾ ਦੇਖੋ ਮਿਲੌਨੀ ਇਸ ਛੰਦ ਕੀ ਸਮਝੋ।

ਜਹਾਂ ਕਲਕਾ ਭੇਦ ਨ ਕੋਇ ਜਾਨਤ
ਚਤਰ ਲੋਇ ਤੁਕ ਅੰਤ ਚਾਰੋ ਠੌਰ
ਗੁਰ ਲਹੁ ਜਾਨ।

ਇਸ ਮੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਚਤਰ ਲੋਕ ਚਾਰੋ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਤੇ ਇਕ ਲਘੂ ਅਖਰ ਧਰਨਾ।

ਯਾਕੋ ਅਰਥ ਇਸੀਕੇ ਮਾਹਿ ਔਰ
ਕਛੂ ਭੇਦ ਨਾਹਿ ਐਸੀ ਚਾਲ
ਗਿਣ ਛੰਦ ਰੰਗਕਾ ਬਖਾਨ ॥੫੮॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਇਸੀ ਮੈਂ ਹੈ ਔਰ ਕੁਛ ਭੇਦ ਨਹੀ। ਐਸੀ ਚਾਲ ਗਿਣਕੇ ਰਖੋ ਇਹ ਛੰਦ ਰੰਗਕਾ ਕਹੋ ॥ ੫੮ ॥

ਰੰਗੀ ਛੰਦ

ਗਿਣ ਆਦ ਨਵ ਕਰੀਏ ਸਾਤ
ਸਤ ਭਰੀਏ ਦੋਇ ਠੌਰ ਧਰੀਏ
ਪੰਚ ਭੀ ਸਹੀ।

ਗਿਣਕੇ ਪਹਿਲੇ ਨੌ ਅਖਰ ਪਰ ਯਤੀ ਰਖੋ ਫਿਰ ਸਤ ਸਤ ਪਰ ਦੋ ਯਤੀ ਧਰੀਏ ਅੰਤਮੇਂ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਮਿਲਾਓ।

ਅੰਕ ਆਠ ਬੀਸ ਕਰਣੇ ਤੁਕ ਤੁਕ
ਬਰਣੇ ਐਸੇ ਚਾਰ ਚਰਣੇ ਜੁਗਤਿ
ਗਹੀ।

ਅਖਰ ਅਠਾਈ ਏਕ ਏਕ ਤੁਕ ਮੈਂ ਕ
ਰਨੈਂ ਐਸੇ ਚਾਰੋ ਚਰਣ ਜੁਗਤ ਸੋਂ ਬਣਾਇ।
ਲਘ ਦੀਰਘ ਕੋ ਆਨੀਏ ਕਲੀ
ਤਲ ਜਾਨੀਏ ਜਮਕ ਪਛਾਨੀਏ
ਧਰਨ ਲਹੇ।

ਏਕ ਲਘੂ,ਏਕ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਕਲੀ
ਕਲੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਆਵੇ ਇਸਕੀ ਜਮਕ
ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਕੋ ਸਮਝੋ।

ਸੇਸ ਨਾਗ ਬੈਨ ਕਹਿਤੇ ਸਧ ਨੇਮ
ਗਹਿਤੇ ਅਰਥ ਸੋ ਲਹਿਤੇ ਰੰਗੀ
ਯੌ ਕਹੇ॥ ੫੯ ॥

ਸੇਸ ਨਾਗ ਬਚਨ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸੁਧ
ਕਰਕੇ ਨੇਮ ਨਾਲ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਭੀ
ਜਾਨੋ ਰੰਗੀ ਛੰਦ ਐਸੇ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ੫੯ ॥

ਘਨਾਛਰੀ ਛੰਦ

ਕੀਜੀਏ ਬਰਨ ਜਹਾਂ ਖੋੜਸ ਬਨਾਇ

ਕਰ ਫੇਰ ਆਠ ਕਰੇ ਸਾਤ ਅੰਤਗੁਰੂ ਧਰੀਏ ॥

ਕਰੀਏ ਅਖਰ ਸੋਲਾਂ ਪਰ ਯਤੀ ਫਿਰ ਆਠ ਪਰ ਫਿਰ ਸਤ ਪਰ ਤੁਕ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਧਰੀਏ ।

ਅੰਕ ਇਕ ਤੀਸਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣ ਏਕ ਤੁਕ ਐਸੇਹੀ ਸਵਾਰ ਕਰ ਚਾਰ ਚਾਰ ਭਰੀਏ ॥

ਅਖਰ ੩੧ ਇਕੱਤੀਸ ਕਾ ਨੇਮ ਜਾਣੋ ਏਕ ਤੁਕ ਮੇ ਐਸੇ ਹੀ ਸਵਾਰਕੇ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਓ ।

ਯਾਮੈ ਲਘ ਦੀਰਘ ਕੋ ਔਰ ਭੇਦ ਕਛੂ ਨਾਹਿ ਸੁਨਕੇ ਕਬਿਤ ਚਿਤ ਚਾ-ਤਰ ਕੋ ਹਰੀਏ ।

ਇਸ ਮੇਂ ਲਘੁ ਗੁਰੂ ਅੱਖਰ ਕਾ ਔਰ ਭੇਦ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁਣਕੇ ਇਸ ਛੰਦ ਕਬਿਤ

ਕੋ ਚਿਤ ਚਤਰ ਪੁਰਸ਼ਕਾ ਮੋਹਿਆਜਾਤਾਹੈ।

ਜਾਕੋ ਬੰਦ ਐਸੋ ਛੰਦ ਨਾਮ ਤੋ ਘਨਾ

ਛਰੀ ਹੈ ਪਿੰਗਲ ਪੁਰਾਨ ਕਹੈ ਐਸੀ

ਚਾਲ ਕਰੀਏ ॥ ੬੦ ॥

ਜਿਸਕਾ ਢੰਗ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਘਨਾਛਰੀ ਛੰਦ ਹੈ ਪਿੰਗਲ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਿਤਾਹੈ। ਐਸੀ ਹੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ਬਨਾਈਏ ॥ ੬੦ ॥

ਦ੍ਰਮਲ ਛੰਦ

ਗਿਣ ਆਠ ਸਗੰਨ ਕਰੈ ਤੁਕ

ਭੀਤਰ ਪੂਰਨ ਭੇਦ ਬਤਾਵਤ ਹੈ।

ਗਿਣਕੇ ਅਠ ਸਗਣ ਗਣ ਰਖੇ ਏਕ ਤੁਕ ਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਾ ਭੇਦ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ।

ਸਭ ਬੀਸਰ ਚਾਰ ਬਨਾਵਤ ਅਖਰ

ਮਾਤ੍ਰ ਬਤੀਸ ਮਿਲਾਵਤ ਹੈ।

ਸਭੇ ਚੌਬੀਸ ਅਖਰ ਹੋਨ ਤੇ ਬਤੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ ਤੁਕ ਮੈਂ।

ਇਸ ਰੂਪ ਕ ਭੇਦਹ ਜੀਭ ਲਹੈ
ਮਨ ਸੋਧ ਅਸੋਧ ਗਿਨਾਵਤ ਹੈ।

ਇਸਦੇ ਰੂਪਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝਕੇ ਜੀਭ ਕਥਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਸ਼ੁਧ ਅਸ਼ੁਧੀ ਕੋ ਗਿਣਤਾ ਹੈ।

ਫਨ ਏਸ ਵਸੇਸ ਬਨਾਇ ਦਿਖਾਵਤ
ਦ੍ਰਮਲ ਛੰਦ ਕਹਾਵਤ ਹੈ॥ ੬੧॥

ਨੌਗ ਪਤੀ ਰੰਗਾ ਬਨਾਕੇ ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ ਇਹ ਦ੍ਰਮਲ ਛੰਦ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ॥ ੬੧॥

ਮਤ੍ਤਗਇੰਦ ਛੰਦ

ਸਾਤ ਭਗੰਨ ਕਰੈ ਤੁਕ ਮੈ ਸਭ ਅੰਤ
ਗੁਰੂ ਦੁਇ ਫੇਰ ਮਿਲਾਵੈ।

ਸਤ ਭਗਣ ਗਣ ਸਾਰੇ ਰਖੋ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਦੋ ਹੋਰ ਮਿਲਾਏ ਤੁਕ ਮੇਂ।

ਬੀਸਰ ਤੀਨ ਕਹੈ ਸਭ ਅੱਖਰ
ਮਾਤ੍ਰ ਬਤੀਸਹ ਮੇਲ ਮਿਲਾਵੈ।

ਸਭ ਤ੍ਰੋਈ ੨੩ ਅਖਰ ਤੇ ਬਤੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ ਤੁਕ ਮੇ।

ਢਾਲ ਸੁ ਢਾਲ ਕਰੈ ਨਿਜ ਕੀ ਤਜ
ਚਾਤਰ ਸੋ ਹਿਤ ਹੇਤ ਬਢਾਵੈ।

ਇਸੀ ਚਾਲ ਸੋਂ ਚਾਲ ਮੇਲੇ ਅਪਨੀ ਸਿਆਣਪ ਤਯਾਗਕੇ ਸੋ ਚਤੁਰਹੋ ਦਾ ਚਤੁਰ ਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਹਿਤ ਵਧਾਇ।

ਨਾਗ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੈ ਹਰਿ ਵਾਹਿਨ
ਮੱਤਜਗਇੰਦ ਸੁ ਛੰਦ ਕਹਾਵੈ॥੬੨

ਸੇਸ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸੁਨ ਲੈ ਭੁਗਵਾਨ ਕੇ ਵਾਹਿਨ ਐਸਾ ਮਤਗਇੰਦ ਛੰਦ ਕਹਾ ਵਤਾ ਹੈ ॥ ੬੨ ॥

ਕਰਖਾ ਛੰਦ

ਭਾਖਿਯੇ ਪ੍ਰਥਮ ਦਸ ਫੇਰ ਦਸ ਦੂਸ
ਰੇ ਤੀਸਰੇ ਬਹੁਰ ਦਸ ਸਾਤ ਕੀਜੈ॥

ਉਚਾਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ

ਧਤੀ ਰਖੰ ਫਿਰ ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਦੂਜੀ
ਧਤੀ ਤੀਸਰੀ ਧਤੀ ਫਿਰ ਦਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ
ਫਿਰ ਸਭ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮੇਲ ਕਰ ਤੁਕ ਪੂਰੀਕਰੇ।

ਕਲਾ ਸੈਤੀਸਕੋ ਨੇਮ ਯਾਕੋ ਕਰੋ
ਅੰਤ ਮੈ ਦੋਇ ਗੁਰ ਧਾਰਲੀਜੈ।

ਮਾਤ੍ਰਾ ਸੈਂਤ੍ਰੀ ੩੭ ਕਾ ਨੇਮ ਰਖੋ ਤੁਕ ਮੇਂ
ਪਰ ਅੰਤ ਮੇਂ ਦੋ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਆਵਨ।

ਨਾਗਕਾ ਬਚਨਸੁਣ ਗਰੜ ਹਿਰਦੇ
ਧਰੈ ਕਰੇ ਤੁਕ ਚਾਰ ਇਸ ਢਾਲ
ਆਵੈ।

ਸੇਸ ਕਾ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਗਰੜ ਰਿਦੇ ਮੇਂ
ਧਾਰੇ ਕਰੇ ਤੁਕਾਂ ਚਾਰ ਇਸੀ ਢੰਗ ਕੀਆਂ।

ਛੰਦ ਕਰਖਾ ਕਹੋ ਚਾਲ ਐਸੇ ਗਹੋ
ਜੁਗਤਕੇ ਭੇਦਕੋ ਚਤਰ ਪਾਵੈ॥੬੩॥

ਇਸ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਖਾ ਕਹੋ ਚਾਲ
ਐਸੀ ਕਰੋ ਇਸ ਜੁਗਤੀ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ

ਕਤਰ ਸਮਝੇ ॥ ੬੩ ॥

ਝੂਲਣਾ ਛੰਦ

ਸਭੈ ਆਠ ਯਾਰੀਨ ਕੋ ਨੇਮ ਕੀਜੈ
ਭਲੇ ਔਰ ਤੇ ਭੇਦਕੋ ਨਾਹਿ ਆਨੈ ॥

ਇਸਕੀ ਤੁਕ ਤੁਕ ਮੇ ਆਠ ਯਗਣ ਗਣਕਾ ਨੇਮ ਰਖੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਔਰ ਭੇਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਗਹੇ ਮਾਤ ਚਾਲੀਸ ਚਾਲੀਸਬਾਪੋ
ਗਿਣੋ ਅੰਕ ਚੋਬੀਸ ਕੋ ਸਾਬਜਾਨੋ ।

ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ ਗਿਣਤੀ ਮੈ ਅਖਰ ੨੪ ਚੋਬੀਸ ਆਵਨ।

ਕਲੀ ਚਾਰਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਸੋਧ ਐਸੇ
ਕਹੀ ਚਾਤਰੋਂਨੇ ਯਹੀ ਧਾਰਲੀਜੈ ।

ਚਾਰੋਂ ਤੁਕਾਂ ਮੈਂ ਸੋਧਕੇ ਐਸੇ ਕਰੋ ਬੁਧ ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਏਹੀ ਧਾਰਨਾ ਲੀਨੀ ਹੈ।

ਸਹੀ ਸੇਸ ਬੋਲਾ ਇਸੀ ਢਾਲਹੀ

ਸੋਂ ਇਹੀ ਚਾਲ ਤੇ ਝੂਲਣਾ ਛੰਦ
ਕੀਜੈ ॥ ੬੪ ॥
ਠੀਕ ਸੇਸ ਕਹਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਵਜਾ ਸੇ
ਇਹੀ ਚਾਲ ਝੂਲਣੇ ਛੰਦ ਕੀ ਕਰੇ ॥੬੪॥

ਸ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ

ਖੋੜਸ ਥਾਪ ਆਦ ਇਸ ਬਿਧ ਸੇ
ਦੂਜੀ ਗਿਣ ਪੰਦ੍ਹਕੀ ਲੇਹੁ।
ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਹਿਲੇ ਇਸੀ ਚਾਲ ਪਰ
ਧਤੀ ਰਖੇ ਦੂਜੀ ਗਿਣਕੇ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਕੀ ਧਤੀ
ਹੋਵੇ।
ਮਤ ਇਕਤੀਸ ਚਰਣ ਮੈ ਰਾਖਹੁ
ਦੀਰਘ ਲਹੁ ਤੁਕ ਤੁਕ ਤਲਦੇਹੁ।
ਮਾਤ੍ਰਾ ਇਕੱਤ੍ਰੀ ਇਕ ਚਰਣ ਮੇ ਰਖੇ
ਇਕ ਗੁਰੂ ਇਕ ਲਘੂ ਤੁਕ ਤੁਕ ਕੇ ਅੰਤ
ਮੇਂ ਆਵੇ ॥
ਗਣ ਔ ਅਗਣ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕੋਈ

ਚਲਤੇ ਚਾਲ ਢਾਲ ਇਸ ਬੰਦ ।
ਗਨ ਚੰਗੇ ਅਗਨ ਮਾੜੇ ਕਾ ਵਿਚਾਰ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਸਮੇਂ ਚਾਲ ਕਰੋ ਇਸੀ
ਤਰਹ ਕੀ ।
ਜੁਗਤਿ ਵਿਚਾਰ ਨੇਮ ਨਿਤ ਅੱਖਰ
ਵਰਨੇ ਸੇਸ ਸਵੱਯਾ ਛੰਦ ॥ ੬੫ ॥
ਜੁਗਤੀ ਵਿਚਾਰ ਲੋ ਇਸਮੇ ਅਖਰੋਂ ਕਾ
ਨੇਮ ਨਹੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਹੈ ਕਹਤਾ ਹੈ ਸ਼ੇਸ਼
ਸਵੱਯਾ ਛੰਦ ॥ ੬੫ ॥

ਛਪੈ ਛੰਦ

ਲਘ ਦੀਰਘ ਨਹਿ ਨੇਮ ਕਲਾ
ਚੌਬੀਸ ਕਰੀਜੈ ।
ਇਸ ਮੇਂ ਲਘੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨੇਮ ਨਹੀਂ
ਮਾਤ੍ਰਾ ਚੌਬੀਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਕਰੋ ।
ਐਸੀ ਤੁਕ ਹੀ ਸਾਰ ਧਾਰ ਚਿਤ
ਚਾਰ ਭਨੀਜੈ ।

ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਰ ਸਮਝਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਚਾਰ ਬਨਾਓ।

ਨਾਮ ਰਸਾਵਲ ਹੋਇ ਔਰ ਖਟ ਤੁਕ
ਭੀ ਜਾਨੋ।

ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਹੈਨ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਹੈ। ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਇਸਕੀਆਂ ਹੈਂ ਕੁੰਡਲੀਏ ਵਾਂਗਰ।

ਕੁੰਡਲੀਏ ਕੀ ਬਿਰਤ ਫੇਰ ਤਿਥਿ
ਤੇਰਹ ਆਨਹੁ।

ਫਿਰ ਪੰਦਰਾਂ ਤੇ ਤੇਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮਿਲਾਕੇ।

ਦੋ ਤੁਕਹਿ ਬਨਾਵੋ ਅੰਤ ਕੀ
ਇਨ ਇਨ ਮੈ ਅਠ ਬੀਸ ਗਹੁ।

ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਬਨਾਓ ਅੰਤ ਕੀਆਂ ਇਕ ਇਕ ਤੁਕ ਮੈ ਅਠਾਈ ਅਠਾਈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਧਰੋ।

ਸੁਨ ਗਰੁੜ ਪੰਖਿ ਪਿੰਗਲ ਕਹੈ

ਛਪੈ ਛੰਦ ਕੋਬਿੱਤ ਕਹੁ ॥ ੬੬ ॥

ਸੁਨ ਗਰੜ ਪੰਖੀ ! ਪਿੰਗਲ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਛਪੈ ਛੰਦ ਕਵਿ ਇਸਕੋ ਕਹੁ ॥ ੬੬ ॥

ਨੋਟ-ਕੁੰਡਲੀਏ ਔ ਛਪੈ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਕੁੰਡਲੀਏ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਧਰਾ ਹੈ ਛਪੈ ਕੇ ਆਦਮੇ ਹੈ। ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਕਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਛਪਾ ਨਾਮ ਰਖਾ ਹੈ ॥

ਸਾਟਕ ਛੰਦ

ਕਰੀਏ ਦ੍ਵਾਦਸ ਅੰਕ ਆਦਿ ਸੰਖਜਾ
ਮਾਤ੍ਰ ਸ਼ਿਵੇ ਸਾਗਰੇ ।

ਕਰੀਏ ਬਾਰਾਂ ਅਖਰ ਪਰ ਯਤੀ ਪਹਿਲੇ ਗਿਣਕੇ ਅਗੇ ਫਿਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਯਾਟਾਂ ਹੋਨ ਸਤ ਅਖਰਾਂ ਸਹਿਤ।

ਦੂਜੀ ਭੀ ਕਰੋ ਕਲੀ ਸਤ ਪੰਜਵੇਂ
ਅੰਕ ਸਾਤ ਸੰਖਜਕੀ ।

ਦੂਜੀ ਭੀ ਤੁਕ ਕਰੋ ਸਤ ਤੇ ਪੰਜ ਤੇ ਸਤ ਅਛਰ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ।

ਐਂਤੇ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰ ਧਾਰੋ ਸਭ ਕੈ
ਔਰ ਕਛੂ ਭੇਦਨਾ।

ਐਂਤ ਮੇ ਗੁਰੂ ਅਖਰ ਧਰੋ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਤੁਕਾਂਕੇ ਔਰ ਕੁਛ ਭੇਦ ਨਹੀਂ।

ਤੀਸੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਨੀਸ ਅੰਕ ਚਰਣੇ
ਸੇਸ ਭਣੇ ਸਾਟਕੀ ॥ ੬੭ ॥

ਤੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ੩੦ ਉਨੀਸ ੧੯ ਅਖਰ ਏਕ ਤੁਕ ਮੈ ਹੋਵੇਂ ਸੇਸ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਾਟਕ ਛੰਦ ਹੈ ॥ ੬੭ ॥

ਨੋਟ–ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਸਾਟਕ ਛੰਦ ਕੇ ਅਖਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਕ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਅਖਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੂਰੇ ਹੈਨ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈਸੀ ਸੋ ਮੈਨੇ ਤੋੜ ਜੋੜ ਕਰਕੇ ਚਾਰੇਂ ਤੁਕਾਂ ਮੇਂ ਅਖਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੂਰੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹੈਨ। ਸੌਖੀ ਰੀਤ ਸਾਟਕ ਕੀ ਚਾਰੇ ਤੁਕਕੇ ਆਦ ਬਾਰਾਂ

ਅਖਰ ਉਨੀਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਰ ਯਤੀ ਰਖੇ ਅਗੇ
ਸਭ ਅਖਰ ਧਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਕਾਂ
ਪੂਰੀ ਕਰੇ । ਤੁਕ ਤੁਕ ਮੇਂ ੧੯ ਅਖਰ
੩੦ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਨ ॥

ਦੋਹਰਾ—ਗੁਣ ਚਤੁਰਾਈ ਧਨ ਲਹੈ
ਭਲੋ ਕਹੈ ਸਭਕੋਇ ।

ਗੁਣ ਔ ਚਤੁਰਾਈ ਔ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕ
ਰੇਗਾ ਔਰ ਸਭਕੋਈ ਉਸਕੋ ਭਲਾ ਕਹੇਗਾ

ਰੂਪਦੀਪ ਹਿਰਦੈ ਧਰੈ
ਸੋ ਅਖਜਰ ਕਵਿ ਹੋਇ ॥ ੬੮ ॥

ਜੋ ਰੂਪ ਦੀਪ ਕੋ ਰਿਦੇ ਮੈ ਧਾਰਣ ਕਰੇ
ਗਾ ਸੋ ਸਾਖ੍ਯਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹੂਏ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ
ਭਾਵ ਇਸਕੋ ਪੜ੍ਹਕਰ ਕਵੀ ਹੋਗਾ ॥ ੬੮ ॥

ਸੋਰਠਾ—ਨਿਜ ਪ੍ਰਹਕਰਣਾ ਜਾਤ
ਜਿਸਮੈਂ ਗੋਤ ਕਟਾਰੀਆ ।

ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਕਹਿਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਪ੍ਰਹਕਰਣਾਂ ਹੈ ਗੋਤ ਕਟਾ

ਹੀਆ ਹੈ।

ਸੁਨ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਕੀ ਬਾਤ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ॥ ੬੯ ॥

ਸੁਣਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਛੰਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਬਾਤਾਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੈਨੇ ਭਾਖਾ ਕਰੀਹੈ ॥ ੬੯ ॥

ਦੋਹਰਾ--ਬਾਵਨ ਬਰਨੀ ਚਾਲ ਸਭ
ਜੈਸੀ ਮੋ ਪੈ ਬੁੱਧ।

ਬਵੰਜਾ ਪਰ ਛੰਦਾਂ ਕੀ ਚਾਲ ਰੀਤ ਮੈ ਸਭ ਕਹੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ।

ਭੂਲ ਚੂਕ ਯਾਮੈ ਕਹਜੋ
ਕਰੋ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁਧ ॥ ੭੦ ॥

ਕੋਈ ਭੂਲ ਚੂਕ ਇਸ ਮਹਿ ਕਹੀ ਹੋਵੈ ਤੌ ਹੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁੱਧ ਕਰਲਓ ॥ ੭੦ ॥

ਦੋਹਰਾ--ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਬਰਖ
ਔਰ ਛਿਹੱਤਰ ਪਾਇ।

ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਸੰਮਤ ਮਹੀਨਾ ਪਖ

ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਦਸਦਾ ਹੈ।

ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਛਿਹਤਰ ੧੭੭੬
ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੁਦਿ ਦੁਤਿਯਾ ਗੁਰੂ
ਭਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਖਦਾਇ॥ ੭੧॥

ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦਿ ੨ ਦੂਜ। ਵੀਰਵਾਰ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਖ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਸਮਾਪਤ ਭਯਾ॥੭੧

ਇਤਿਸ੍ਰੀ ਰੂਪਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਕ੍ਰਿਤਕਵਿ ਜੈਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸੰਪੂਰਣੰ ਸ਼ੁਭੰ ਭੁਵੇਤ॥

ਚਿਤ੍ਰ ਮੁਤੱਲਕਾ ਸਫਾ ੧੫

ਗਣ ਨਾਮ	ਰੇਖਾ ਰੂਪ	ਅਖਰ ਰੂਪਗਣ	ਗਣੋਂ ਕ ਦੇਵਤੇ	ਗਣੋਂ ਕੇ ਫਲਾਫਲ	ਗਣੋਂ ਕੇ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ	ਗਣੋਂ ਕੇ ਗੁਰਲਘੁ	ਗਣੋਂ ਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾਗਿਣਤੀ	ਮਿਤ੍ਰ ਦਾਸ ਸਮ ਸਤ੍ਰ
ਮਗਣ	SSS	ਮਾਧੋਜੀ	ਪ੍ਰਿਥਵੀ	ਲਖਮੀ	ਸ਼ੁਭ	ਸਰਬਗੁਰ	ਛੇਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	SSS ਮਿਤ੍ਰ
ਭਗਣ	SII	ਠਾਕਰ	ਚੰਦ੍ਰਮਾ	ਕੀਰਤੀ	ਸ਼ੁਭ	ਆਦਗੁਰ	ਚਾਰਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	SII ਦਾਸ
ਜਗਣ	ISI	ਗੁਪਾਲ	ਸੂਰਜ	ਬੀਮਾਰੀ	ਅਸ਼ੁਭ	ਮਧਗੁਰ	ਚਾਰਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	ISI ਸਮ
ਸਗਣ	IIS	ਹਰਜੀ	ਪਵਨ	ਗਵਨ	ਅਸ਼ੁਭ	ਅੰਤਗੁਰ	ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	IIS ਸ਼ਤ੍ਰ
ਨਗਣ	III	ਕਿਸ਼ਨ	ਸਰਪ	ਆਰਧਾ	ਸ਼ੁਭ	ਸਰਬਲਘੁ	ਤੀਨਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	III ਮਿਤ੍ਰ
ਯਗਣ	ISS	ਗੁਰੂਜੀ	ਜਲ	ਬੁਧੀ ਦੇ	ਸ਼ੁਭ	ਆਦਲਘੁ	ਪਾਂਚਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	ISS ਦਾਸ
ਰਗਣ	SIS	ਰਾਮਜੀ	ਅਗਨ	ਪ੍ਰਾਨਨਾਸ	ਅਸ਼ੁਭ	ਮਧ ਲਘੁ	ਪਾਂਚਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	SIS ਸ਼ਤ੍ਰ
ਤਗਣ	SSI	ਗੋਬਿੰਦ	ਅਕਾਸ	ਧਨਹਾਨੀ	ਅਸ਼ੁਭ	ਅੰਤ ਲਘੁ	ਪਾਂਚਮਾਤ੍ਰਾਕਾ	SSI ਸਮ

ਅਥ ਟੀਕਾ ਕਾਰ ਕਵਿ ਕਥਨ ॥ ਚੌਪਈ

ਰੂਪ ਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਕਾ ਟੀਕਾ। ਕੀਨਾ ਹਮਨੇ ਕਲੀ ਕਲੀ ਕਾ। ਟੀਕਾ ਕਾ ਹੋਵੇ ਜਸ ਨੀਕਾ। ਮੁਝਕੋ ਭੀ ਮਿਲ ਹੈ ਜਸ ਟੀਕਾ ॥੧ ਕਵਿ ਗੁਰਦਿਤ੍ਤਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ। ਛਾਪਣਕਾ ਉਨਕੋ ਅਧਕਾਰ। ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਘੰਟਾ ਘਰ ਪਾਸ। ਕੁਤੁਬ ਫਰੋਸ਼ੀ ਕਰਤੇ ਖਾਸ ॥੨॥ ਇਸ ਟੀਕੇ ਕਾ ਵੁਹ ਹਕਦਾਰ। ਉਸਕੋ ਮੈਂ ਦੀਨਾ ਅਖਤਜਾਰ। ਜੇਕੋ ਹੋਰਸ਼ਖਸ ਛਪਵਾਇ। ਤੌ ਉਲਟਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇ ॥ ੩ ॥

ਅਥ ਕਵਿ ਇਸਥਿਤੀ

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥ ਜ਼ਿਲਾ ਸੁ ਝੰਗ ਸਜਾਲ ਹੈ ਅਰੋੜ ਬੰਸ ਮੇਂ ਜਮੇਂ। ਨਿ ਵਾਸ ਹੈ ਚਨੋਟ ਖਾਸ ਜਾਤ ਚਾਵਲਾ

ਹਮੈਂ । ਸੁ ਹਾਲ ਸਜਾਲ ਕੋਟ ਮੈਂ ਕਛੂ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਹੋਂ । ਅਗੇ ਅਕਾਲ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਹਾਂ ਲਿਜਾਯ ਜਾਇਹੋਂ ॥ ੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੁਕਮ ਤਿਵੇਂ ਤਿਂਵ ਹੋਣਾ । ਜਹ ਰਾਖੇ ਤਹ ਜਾਇ ਖਲੋਣਾਂ ।"ਜਹਜਹ ਭਾਣਾ ਤਹਤਹ ਰਾਖੇ। ਨਾਨਕ ਸਭ ਕਿਛ ਪ੍ਰਭਕੈ ਹਾਥੇ॥" ੫ ਦੋਹਰਾ ॥ ਚੂਕ ਹੋਇ ਜਹ ਤਹ ਸੁਕਵਿ ਲੀਜੋ ਆਪ ਸੁਧਾਰ । ਬੰਦਾ ਭੂਲਨ ਹਾਰ ਹੈ ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ ॥੬॥ ਸੰਮਤ ਸਸ ੧ ਗ੍ਰਹ ੯ ਦੀਪ ੭ ਨਭ੦ ਮਾਸ*ਕੁਆਰ ਗੁਰ† ਵਾਰ । ਸਜਾਲਕੋਟ ਦਸਮੀ ‡ ਬਿਜੈ ਟੀਕਾਕਰਾਤਯਾਰ॥੭॥

ਇਤਿ ਰੂਪਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਸਟੀਕ ਕ੍ਰਿਤ ਕਵਿ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘਜੀ ਚਾਵਲਾ॥

*ਅਸੂ †ਵੀਰਵਾਰ ‡ਦੁਸਹਿਰਾ

ਸੂਚਨਾ

ਮੈਨੇ ਬਹੁਤੇ ਰੂਪ ਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਅਸ਼ੁੱਧ ਦੇਖੇ ਹੈਂ ਕਿਸੀ ਛੰਦ ਕੀ ਚਾਲ ਭੰਗ। ਕਿਸੀ ਛੰਦ ਮੈਂ ਗਣ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਿਸੀ ਮੈਂ ਅਖਜਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਘਟ ਕਿਸੀ ਮੈਂ ਵਧ ਸੋ ਮੈਨੇ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੂਲ ਛੰਦੋਂਕੋਭੀ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸਜਨ ਜਨ ਰੂਪਦੀਪ ਸਾਬ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਸਕਤੇਹੈਂ। ਹੋਰਭੀ ਜੋ ਊਣ ਤਾਸੀ ਪੂਰੀ ਕਰੀਹੈ। ਟੀਕਾ ਭੀ ਸੁਖਾ ਲਾ ਸੁਧ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਕਵਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋਂਕੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਏਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਖਰੀਦ ਕਰ ਗੁਰਮੁਖਾਦ ਯਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਚਾਹੀਏ । ਜੋ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਮਝੇਂਗੇ ਉਨਕੀ ਬੁੱਧੀ ਚਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗੀ ਔਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਵਤਾ ਕਰ ਸਕੇਂਗੇ ਔਰ ਮੇਰੇ ਪਰਿਸ਼੍ਰਮਕੋ ਭੀ ਸਫਲ ਕਰੇਂਗੇ। ਮੈਂਭੀ ਉਨਕਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਾਂਗਾ । ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਰਹਿਗਈ ਹੋਵੇ ਤੋ ਪਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖੇਗਾ ਮੈਂ ਉਤਰ ਲਿਖਾਂਗਾ॥ ਇਤੀ ॥

ਨੋਟ–ਅਬ ਪੀਛੇ ਮੈ ਕੁਛ ਚਿਤ੍ਰ ਅਲੰਕਾਰ ਛੰਦ ਅਪਨੀ ਕਵਤਾ ਮੈ ਬਨਾਕਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਵ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋਂਕੀ ਭੇਟਾ ਵਗੈਰ ਟੀਕੇਦੇ ਕਰਦਾਹੂੰ ਵਿਦਵਾਨੋਂ ਕੋ ਐਸੇ ਛੰਦ ਵੀ ਰਚਨੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ॥

ਜਪੋ ਨਾਮ ਭਗਵਾਨ ਭਲੋ ਜੋ ਪਾਰ ਲੰਙਾਵੇ। ਭਗਤ ਰਾਮ ਹਰ ਜਪਤ ਨਾਮ ਸਭ ਦੁਖ ਮਿਟਸਾਵੇ। ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਕੇ ਜਾਪ ਨਰਕ ਮੈਂ ਪਾਇ ਗਲਾਵੇ। ਹਰਿ ਹੀਰਾ ਕਰ ਭਜਨ ਭਰਮ ਭਜ ਸੁਖ ਸਭ ਪਾਵੇ ॥ ੧ ॥

ਕਪਾਟ ਬੰਧ

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ੨੪

ਜ	ਪੋ	ਨਾ	ਮ	ਨਾ	ਨਾ	ਬਿ
ਭ	ਗ	ਵਾ	ਨ	ਪ	ਜਾ	ਕੇ
ਭ	ਲੋ	ਜੋ	ਪਾ	ਮੈ	ਕ	ਰ
ਰ	ਲ	ਙਾ	ਵੇ	ਲਾ	ਗ	ਇ
ਭ	ਗ	ਤ	ਰਾ	ਹੀ	ਰਿ	ਹ
ਮ	ਹ	ਰ	ਜ	ਭ	ਰ	ਕ
ਪ	ਤ	ਨਾ	ਮ	ਰ	ਭ	ਨ
ਸ	ਭ	ਦੁ	ਖ	ਸੁ	ਜ	ਤ
ਮਿ	ਟ	ਸਾ	ਵੇ	ਪਾ	ਭ	ਸ

ਚਰਨੋਂ ਗੁਪਤ ਮੱਛ ਦੋਹਰਾ

ਜਿਤੇ ਜਿਤੇ ਮਨ ਫੁਰ ਪਰੇ ਅਸ ਅਰ ਹਰ ਪ੍ਰਿਭ ਕੂਲ।
ਤਿਤੇ ਤਿਤੇ ਤਨ ਤੁਰ ਪਰੇ ਵਸ ਕਰ ਨਰ ਮਭ ਭੂਲ ॥

ਜਿ	ਜਿ	ਮ	ਫੁ	ਪ	ਅ	ਅ	ਹ	ਪ੍ਰਿ	ਕੂ
ਤੇ	ਤੇ	ਨ	ਰ	ਰੇ	ਸ	ਰ	ਰ	ਭ	ਲ
ਤਿ	ਤਿ	ਤ	ਤੁ	ਪ	ਵ	ਕ	ਨ	ਮ	ਭੂ

ਚੌਕੀ ਬੰਦ

ਪਾਦਾ ਕੁਲਕ ਛੰਦ ਮਾਤ੍ਰਾ ੧੬

ਭਾਜ ਈਸ ਸੀ ਮਹੀ ਜੁ ਪਾਲਾ ।
ਨਾਮ ਰਾਮ ਰਾਵਣ ਕੋ ਕਾਲਾ ।
ਸਿੰਧ ਬਧੀ ਪਲ ਨਗ ਘਲ ਡਾਲਾ ।
ਦੇਧੀ ਚਾਹੋਂ ਮੈ ਕਵ ਬਾਲਾ ॥ ੩ ॥

	ਭਾ	
ਜ	ਈ	ਸ
ਸੀ ਮ	ਹੀ	ਜੁ ਪਾ
ਲਾ। ਨਾ ਮ	ਰਾ	ਮ ਰਾ ਵ
ਣ ਕੋ ਕਾ ਲਾ।	ਸਿੰ	ਧ ਬ ਧੀ ਪ
ਲ ਨ ਗ	ਘ	ਲ ਡਾ ਲਾ।
ਦੇ ਧੀ	ਚਾ	ਹੋਂ ਮੈ
ਕ	ਵ	ਬਾ
	ਲਾ	

ਬਾਹਰਲਾਪਕਾ ਛਪਾ

ਕਵਨ ਜੰਗ ਕਰ ਮਦਦ	ਭਾਈ
ਨਾਮ ਗਣਪਤ ਪਿਤਕੋ ਹੈ।	ਈਸ
ਨਿਜਕੋ ਵੇਧਤ ਕਵਨ	ਹੀਰਾ
ਪ੍ਰਗਟ ਤਾਰੇ ਕਬ ਸੋਹੈ।	ਰਾਤੀ
ਕੋ ਨਿਤ ਖਾਵਤ ਮਾਸ	ਸਿੰਘ
ਵਾਸ ਜਨ ਕਿਸਮੈ ਕੈਹੈਂ।	ਘਰ
ਕੋ ਰਿਝਾਯਕਰ ਓਪ	ਕਵ
ਦੇਵ ਰੀਝੇ ਕਿਆ ਦੈਹੈ।	ਵਰ

ਸੁਨ ਬਹਰਲਾਪਕਾ ਛਪਾ ਯਿਹ,
ਅੱਛਰ ਆਦ ਵਿਚਾਰਿਯੈ।
ਕਹ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਕਵ,
ਏਹ ਵਿਧ ਨਾਮ ਨਿਕਾਰਿਯੈ।

—

ਅੰਤਰਲਾਪਕਾ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਕਵਨ ਜਗਤਕੋ ਉਤਪਤ ਕਰੈ | ਬ੍ਰਹਮਾਂ
ਆਪਸਮਾਂਹਿ ਕਵਨ ਲਿਰਮਹੈ | ਅਹਿ
ਨ੍ਰਿਪਪੈਕਰੈਦੀਨਕਾਨਰਜਨ | ਅਰਜ
ਪਾਂਡਵ ਮਹਿ ਸੂਰਾਕੋ ਅਰਜਨ ਅਰਜਨ

ਏਕਾਨੇਕ ਉਤਰ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਕਵਨ ਸਰਬ ਜਗ ਮਾਤ ਕਹਾਵਤ ।
ਕਵਨ ਪਿਤਾ ਸਭ ਜਗਤ ਉਪਾਵਤ ।
ਕਵਨ ਮਾਂਹਿ ਪੰਖੀ ਉਡਧਾਵਤ ।
ਕਵਨ ਦਾਨ ਵਈ ਤਰਨਿ ਤਰਾਵਤ॥੬॥
ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇਖ ਕੋ ਨਸੈ ।
ਕੌਨ ਵਿਖੇ ਪੰਖੀ ਕਹ ਬਸੈ ।
ਕਿਨ ਵਸ ਕੀਏ ਸਾਧ ਮਨ ਟਿਕਗੋ ।
ਹੀਰਾ ਹਰਿ ਕਹਿ ਉੱਤਰ ਇਕਗੋ ॥੭॥

ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਅਰਥ ॥ ਚੌਪਈ ॥

ਜਾਂ ਕ੍ਰੇ ਲੇ ਮੇ ਮਨ ਤੇ ਟਾਰੋ। ਮ ਧ ਤ੍ਰੈ ਹ ਦ ਪਾਂਰੋ ਲੇ ਪਾਰੋ। ਸ ਦ ਸਾਂ ਰਾਂ ਨਾ ਉਰਮੇ ਧਾਰੋ। ਮ ਮ ਤ ਮ ਮਨੋ ਨ ਪੰਚ ਖਿਸਾਰੋ॥ ੮ ॥ ਇਸਕੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਂਚ ਅਖਰੋਂ ਸਾਥ ਦੂਜੀਕੇ ਮਿਲਾਓ। ਤੀਜੀਕੇ ਸਾਥ ਚੌਥੀ ਕੇ ਮੇਲੋਗੇ ਤੋ ਅਰਥ ਬਨੇਂਗੇ॥

ਅਧਰ ਖਿਡੋਹ ਵ ਰਸਨਾ ਗ੍ਰਹਣ ਏਕ ਅਖਰੀ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੀ ਕਾਂ ਕਾਕੀ ਕੰਕੁਕੀ ਕੇਕੀ ਕੂਕਕਿ ਕੋਕ। ਕੇਕਿ ਕੋਕ ਕੂਕੋ ਕਿਕੁ ਕਕ ਕਾਕਾ ਕਾ ਕੋਕ ॥ ੯॥

ਇਸ ਦੋਹੇ ਮੈ ਬਾਹਾਂ ਹੀ ਲਗਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਤੁਗਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੈਂ॥ ਦੇਖੋ ਅਰਥ ਗੁਪਤ ਹੈ ਨਿਕਾਲੋ॥

ਸ਼ਲੇਖਾ ਲੰਕਾਰ ਨਾਯਕਾ ਬਾਚ ਸਖੀ ਪ੍ਰਤ

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਰੀ ਅਰਾਇਣ ਕੇ ਘਰੋਂ ਭਾਜੀ ਲਾਇ ਲਿਆਇ। ਪਾਲਕ ਸੋਏ ਮੇਥਰੀ ਸਰਹੋਂ ਦੇਲ ਮਿਲਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਜਿਸਕੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹੋਵੇਂ ਸੋ ਸ਼ਲੇਖਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ੧ ਅਖਰ ਅਰਥ॥ ਰਾਧੇ ਕਹਿਤੀ ਹੈ ਰੀ ਸਖੀ ਅਰਾਇਣ ਦੇ ਘਰੋਂ ਸਾਗ ਭਾਜੀ ਜਾਕੇ ਲੈਆ। ੨ ਪਾਲਕ ਤੇ ਸੋਏ ਤੇ ਮੇਥਰੀ ਤੇ ਸਰਹੋਂ ਰਲਾ ਮਿਲਾਕੇ॥ ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ॥ ੧ ਵੈਰਨ ਕੁਬਜਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਦੌੜਕੇ ਲੈਆ। ੨ ਮੇਰੇ ਪਾਲਕ ਮਾਲਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਹਾਂ ਸੋਏ ਹੋਏ ਹੈਂ ਮੈ ਈਹਾਂ ਬੈਠੀ ਹਾਂ ਸਰਹੋਂ ਤੀਰਵਾਂਗ ਪਹੁਚਕੇ ਲੈਆ ਸਾਡਾ ਦੁਹਾਂਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦੇਹ ॥ ਇਤਿ

ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ੋ

ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਏਹ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੋਯਾ ਮਾਲ ਹੱਰ
ਵਕਤ ਮਿਲੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਵਡੇ ਤੇ ਛੋਟੇ
ਸੈਂਚ੍ਰ ਦੇ ਸਫਰੀ ਔਰ ਤਵਾਰੀਖਾਂ ਦਸੋਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਵਖੋ
ਵਖਰੇ ਜੀਵਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਜਗ੍ਰੰਥੀ ਦਸਗ੍ਰੰਥੀ
ਬਾਣੀ ਭਗਤਾਂ ਬਾਈਵਾਰਾਂ ਗ੍ਰੰਥਹਿਕਮਤ ਜੋਤਸ਼ ਪਿੰਗਲ
ਕਾਵਿ ਪੱਤ੍ਰੀਆਂ ਡੈਰੀਆਂ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ੨ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਗੁਰਮੁਖੀ ਉਰਦੂ ਨਾਗਰੀ ਵਗੈਰਾ ਕੰਘੇ ਕੰਘੀਆਂ ਦੰਦ
ਚੰਦਨ ਰਿਕੜੀ ਵਗੈਰਾ ਕੜੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਾਲਾ ਟਕੂਏ
ਚੱਕਰ ਚੱਕਰੀਆਂ ਸਰਬ ਲੋਹੇ ਦਾ ਮਾਲ ਹਰ ਵਕਤ
ਮਿਲਦਾ ਹੈ ॥

ਨੋਟ—ਚਿੱਠੀ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਆਪਣਾ ਪਤਾ
ਪੂਰਾ ੨ ਲਿਖਿਆ ਕਰਨ ਔਰ ਜਿਸ ਸੱਜਣਨੇ ਪਿੰਗਲ
ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇ ਓ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਫੀਸ ਦੇਕੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸਾਡਾ ਬਣਾਯਾ ਹੋਯਾ ਪਿੰਗਲ ਪੰਜਾਬੀ ਛੰਦ ਸਾਰ ਬੀ
ਛਾਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥

ਸਾਡਾ ਪਤਾ ਏਹ ਹੈ

ਕਵੀਸ਼ਰ ਗੁਰਦਿਤਸਿੰਘ ਗਜਨਸਿੰਘ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵਾ ਕਮੀਸ਼ਨ ਏਜੰਟ
ਪਾਸ ਘੰਟਾ ਘਰ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਦੇਹਾਣਾ
(ਪੰਜਾਬ)